

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα μελέτη αναλύει και ερμηνεύει την κατάσταση της Ελληνικής, καταθέτει αξιολογικά τις ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις των δεδομένων, καταγράφει αδρομερώς την παρουσία των Ελλήνων, σχολιάζει κριτικά τις γλωσσικές επικράτειες χρήσης της Ελληνικής, τους φορείς και τύπους της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, καταγράφει διεξοδικά τις κοινωνικοπολιτιστικές, μαθησιακές και γλωσσικές προϋποθέσεις των φοιτητών και τη δυναμική της νοοτροπίας τους απέναντι στην ελληνομάθεια και αξιολογεί τα δεδομένα χαρακτηριστικά (προφίλ) του διδακτικού προσωπικού, των γονέων, των συλλογικών οργάνων και το ρόλο της οικογένειας σε σχέση με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση επισημαίνοντας ιεραρχικά τις ανάγκες διδακτικού υλικού για τα Προγράμματα Διδασκαλίας Ελληνικής Γλώσσας στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία. Στο βιβλίο αυτό, επίσης, καταγράφονται και σχολιάζονται οι προσδοκώμενοι αντικειμενικοί στόχοι, οι δεξιότητες και οι γνώσεις που αποκτούν οι μαθητές των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων και τα γλωσσικά επίπεδα που διαμορφώνονται στην Αυστραλία.

6.1 Οι παράμετροι της ελληνικής εποίκισης

Η ίδρυση και λειτουργία ελληνικών κοινοτήτων στην Αυστραλία κατά τη διάρκεια της πρώιμης φάσης της ελληνικής εποίκισης (1830-1890) δεν ήταν δυνατή εξαιτίας του γεγονότος ότι οι ελάχιστοι Έλληνες παρέμεναν διασκορπισμένοι στην αχανή και αφιλόξενη ήπειρο. Μόνο λίγοι από αυτούς διέμεναν στις πόλεις εργαζόμενοι ως πλανόδιοι πωλητές τροφίμων, αχθοφόροι και βοηθοί σε κουζίνες εστιατορίων. Η Αυστραλία παρέμενε προσωρινός τόπος διαμονής με αποκλειστικό στόχο τον πλουτισμό. Οι ελάχιστοι που ευημέρησαν, στα δύσκολα εκείνα χρόνια του κατατρογμού και της προκατάληψης, τελικά εγκαταστάθηκαν μόνιμα.

Μετά το 1870, Έλληνες μετανάστες εμφανίσθηκαν στα μεγάλα αστικά κέντρα του Σίδνεϊ, της Μελβούρνης και της Πέρθς. Εκεί εξάσκησαν επαγγέλματα και τέχνες που έφεραν από την Ελλάδα (υποδηματοποιοί, ράφτες, μαραγκοί, αρτοποιοί), άνοιξαν δικά τους καφέ, εστιατόρια και εργαστήρια ζαχαροπλαστικής, ή απασχολήθηκαν ως λιμενεργάτες, ψαράδες και μικρομαγαζάτορες. Με τον τερατισμό της αποικιοκρατικής περιόδου (1901), πολλοί Έλληνες έποικοι εγκαταστάθηκαν στην αχανή επαρχία ως ασβεστοποιοί, μιναδόροι και ανειδίκευτοι εργάτες. Αργότερα εργάστηκαν ως ζαχαροκαλαμοκόφτες και εκμισθωμένοι εργάτες για την αποψίλωση δασών. Οι αυστραλιανές πόλεις παρέμεναν βιομηχανικά και εμπορικά υπανάπτυκτες, επιτρέποντας έτσι στο Ηνωμένο Βασίλειο να διατηρεί ακμαιότες τις δυνατότητες εξαγωγών προς την πρώην αποικία της. Πλεόναζαν οι εργένηδες, τα γεροντοπαλίκαρα και το ασυνόδευτο ανδρομάνι. Παρέμεναν αποκομμένοι στην αχανή ήπει-

ρο, ταξίδευαν εκατοντάδες μίλια για να εξεύρουν εργασία, ενώ συχνά έπεφταν θύματα ανεπίτρεπτης εκμετάλλευσης. Η εργοδότηση στα μεγάλα αστικά κέντρα αποτελούσε προνόμιο των Αγγλο-Κελτών μέχρι και το 1949.

Η εμφάνιση το 1924 του πρώτου Ορθόδοξου Μητροπολίτη και το 1926 του πρώτου διπλωμάτη καριέρας ενέτεινε την ενδοκοινοτική κρίση και αύξησε την αντιπαλότητα των Κοινοτήτων με την Εκκλησία. Η κυριαρχία των εθνοτοπικιστικών αδελφοτήτων απέναντι στις Κοινότητες, ουσιαστικά τραυμάτισε την οικονομική ευρωστία των πανελλήνιων φορέων και ενίσχυσε το πνεύμα του τοπικού σωβινισμού, ενώ, ταυτόχρονα, στέρησε από τις Κοινότητες τον κοινωνικό και πολιτιστικό τους ρόλο. Με τη διακρατική συμφωνία Αυστραλίας-Ελλάδας (1952), πάνω από 270.000 Έλληνες εγκαταστάθηκαν στην Αυστραλία, από τους οποίους το 33% ήσαν Μακεδόνες, με προεξάρχοντες του Φλωριναίους και τους Κοζανίτες. Οι περισσότεροι ήσαν αγρότες και προλετάριοι των αστικών κέντρων της Ελλάδας που μετανάστευσαν για λόγους οικονομικούς. Μετά το 1953 σημειώθηκε η μετανάστευση τεχνοκρατών και επιστημόνων από τη Ρουμανία και την Αίγυπτο, γεγονός που οδήγησε στην κοινωνική και πολιτιστική ανέλιξη των ελληνικών παροικιών στην Αυστραλία και στη Νέα Ζηλανδία. Μετά το 1990 και εξαιτίας των ριζικών αλλαγών που σημειώθηκαν στη Νοτιοαφρικανική Ένωση, εκατοντάδες Έλληνες επιχειρηματίες της χώρας αυτής εποίκισαν την Αυστραλία, σημειώνοντας το τελευταίο κύμα εξωελλαδικής μετανάστευσης προς την Αυστραλία.

Οι πρωτοπόροι της μεταναστευτικής περιόδου δε θεώρησαν την παρουσία τους στην Αυστραλία μόνιμη και δεν αξιολόγησαν την εποίησή τους ισότιμη προς αυτή των Αγγλο-κελών. Στα πρώτα τριάντα χρόνια της μεταπολεμικής εποίησης δε διεκδίκησαν θέσεις κύρους στο πολιτικό σύστημα της χώρας και ενσωματώθηκαν διστακτικά στο κοινωνικό σύστημα της χώρας. Παρέμειναν κοινωνικοοικονομικά και ιδεολογικά αποκομμένοι, ανειδίκευτοι, θύματα της προκατάληψης και της μισοξένειας, καταστάσεις οι οποίες προκαλούσαν έντονα αισθήματα ανασφάλειας και το σύνδρομο του παρείσακτου. Η κυρίαρχη Αγγλο-πρεσβυτεριανή συντηρητική κοινωνία θεωρούσε επιτυχή πολίτη το λευκό Ευρωκαυκάσιο μετανάστη και τον Προτεστάντη αγγλοσαξονικής καταγωγής. Οι πρωτοπόροι για να γίνουν στοιχειωδώς αποδεκτοί θα έπρεπε να ξεχάσουν την καταγωγή τους και να αποκοπούν από τη γλωσσική και ιστορική τους ρίζα. Ακόμη και με την κατάργηση της πολιτικής της Λευκής Αυστραλίας [White Australia Policy](1968), οι εσφαλμένες αντιλήψεις όσον αφορά της εθνική ταυτότητα συνέχισαν να γεννούν την προκατάληψη.

Η ευρεία ανάπτυξη και γεωγραφική εξάπλωση των ελληνικών παροικιών στην Αυστραλία γέννησε διεσπαρμένες και δημογραφικά ασθενείς κοινότητες-παροικίες, κυρίως στα αστικά κέντρα (96%) και στην αχανή επαρχία. Οι παροικίες αυτές ήσαν βασικά εθνοκεντρικές και θρησκευτικές εστίες, με στόχο τη διατήρηση των ιδεολογιών που έθεσαν οι ελλαδογεννημένοι έποικοι. Το μέγεθος, ο τύπος και η έκταση της ελληνικής εποίησης τελικά διαμορφώθηκαν από την πολιτική της Αυστραλιανής Κυβέρνησης να μεθοδεύσει οργανωμένο σύστημα εργασιακής πολιτικής με αποκλειστικό στόχο την εργασιακή αποκέντρωση. Η πολιτική αυτή οδήγησε σε μετάλλαξη και διαφοροποίηση την προπολεμική δημογραφική δυναμική, συρρικνώνοντας, για παράδειγμα, το Σύνδενι και ανυψώνοντας τη

Μελβούρνη σε τρίτη μεγαλύτερη ελληνόφωνη πόλη του κόσμου με 220.000 κατοίκους ελληνικής καταγωγής και συνείδησης.

Με την εποίκισή τους οι Έλληνες μετανάστες οργάνωσαν πανελλήνιους εθνοθησκευτικούς οργανισμούς, τις Κοινότητες, προκειμένου να υπηρετήσουν τις θρησκευτικές και εκπαιδευτικές ανάγκες των εποίκων και τις εθνοτοπικές αδελφότητες για να απολαμβάνουν την ιδιαίτερη τοπική τους παράδοση. Ωστόσο, τα σοβαρότατα οργανωτικά προβλήματα και η διοικητική καχεξία που ακολούθησαν τη μαζική μετανάστευση και η πολιτική του Φαναρίου να αναλάβει όχι μόνο πνευματικό αλλά και εθναρχικό έλεγχο και κυριαρχία επί των εποίκων, οδήγησαν στην ίδρυση δεκάδων κοινοτήτων σε μεγάλα και μικρά αστικά κέντρα της χώρας. Οι παλαιότεροι προπολεμικοί κοινοτικοί οργανισμοί των Ελλήνων της Αυστραλίας δεν κατόρθωσαν να προσελκύσουν και να εντάξουν στη δύναμή τους μεγάλο αριθμό μελών, δε δημιούργησαν προϋποθέσεις κοινωνικής και πολιτιστικής εξάρτησης των εποίκων, δε μερίμνησαν εγκαίρως να δρομολογήσουν εισοδηματικές πηγές, αλλά συνέχισαν να είναι οργανωμένες στα πρότυπα της Οθωμανικής περιόδου, κέντρο και βάση των οποίων ήταν η Εκκλησία.

Το μοντέλο της κοινοτικής διάρθρωσης με την ύπαρξη ενός κοινοτικού φορέα για κάθε πόλη, υπό τη διοικητική και οργανωτική κυριαρχία της λαϊκής βάσης, καταργήθηκε το 1958 με την παρείσδυση του μορφώματος της Κοινότητας-Ενορίας που εισήγαγε το Φανάρι. Το νέο μοντέλο στηριζόταν στην αρχή ότι η Εκκλησία θα εγκαθιδρύει νέους Ορθόδοξους ναούς και θα διορίζει ιερείς εφόσον αυτό ζητηθεί από μια οποιαδήποτε ομάδα πιστών, η οποία επιθυμεί να σχηματίσει τη δική της κοινότητα, κάτω από την πνευματική και οργανωτική δικαιοδοσία και κυριαρχία της Ελληνικής Ορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Αυστραλίας. Οι ομάδες αυτές στην ουσία σπάνια υπέβαλαν στην Αρχιεπισκοπή αυτόβουλα και αυθόρμητα την επιθυμία της σύμπληξης κοινότητας. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο κλήρος ωθούσε και σκηνοθετούσε τη λαϊκή επιθυμία. Οι νεόδμητες Κοινότητες διατηρούσαν συντηρητική ιδεολογία και στενότερη σχέση με την Αρχιεπισκοπή, με την οποία συνέπρατταν σε θέματα γενικότερης πολιτικής. Σύμφωνα με το ιδεολογικό status quo, η ανάθεση της διοίκησης των νέων Κοινοτήτων, παρά το φαινομενικά δημοκρατικό τους επίχρισμα, προσφέρονταν μόνο στους εθνικόφρονες πολίτες, τους αφοσιωμένους Ορθόδοξους και όλους όσοι κρίνονταν αποδεκτοί από τον Αρχιεπίσκοπο.

Η κίνηση της Αρχιεπισκοπής να ευλογήσει τον πολλαπλασιασμό των κοινοτικών μορφωμάτων σε πόλεις και κωμοπόλεις, ουσιαστικά εδραίωσε την παρουσία της και απελευθέρωσε την εξάρτησή της από τους κοινοτικούς-κοσμικούς, όπως αυτό ίσχυε με τα προπολεμικά κοινοτικά πρότυπα. Η Εκκλησία αναδύθηκε ως η κυρίαρχη εξουσία των Ελλήνων Ορθοδόξων εποίκων και των επιγόνων τους και ως το αδιαφιλονίκητα ιεραρχικό σωματείο που συγκέντρωνε μηχανισμούς διάρκειας.

Το 1975, το Φανάρι επιδίωξε την προοδευτική, αλλά μεθοδευμένη εξαφάνιση των Κοινοτήτων-Ενοριών, θεσμό που το ίδιο το Οικουμενικό Πατριαρχείο είχε εισαγάγει από το 1958 συστηματικά στην Αυστραλία, υιοθετώντας δυναμικά το θεσμό της ενοριοποίησης. Τα Συμβούλια των νέων Ενοριών διορίστηκαν από την Αρχιεπισκοπή και οι αφοσιωμένοι επίτροποι ανέλαβαν να ανεγείρουν και να εξοφλήσουν του ενοριακούς ναούς και να μισθο-

δοτούν τον ιερέα και το ενοριακό σχολείο. Η κίνηση της ίδρυσης ελεγχόμενων από την Εκκλησία Ενοριών απέβλεπε στον πλήρη έλεγχο των αποδήμων με την αποκλειστική παροχή θρησκευτικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Με τη νέα κατάσταση, η Εκκλησία και όχι η Ελληνική Πολιτεία αναλάμβανε πλέον κυριαρχικά δικαιώματα επί των 3.200.000 αποδήμων ελληνικής καταγωγής των αγγλόφωνων χωρών, οι οποίοι αποτελούν το 75% του συνολικού απόδημου Ελληνισμού. Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, με την επαναπροσδιορισμένη ιεραρχική δόμηση των Ενοριών, με διορισμένους επιτρόπους, αφοσιωμένους στον εκάστοτε Αρχιεπίσκοπο, ουσιαστικά κηδεμόνευσε τον απόδημο Ελληνισμό, αφαιρώντας του τη συμμετοχή στις αποφάσεις και στερώντας του τις πηγές οικονομικού εισοδήματος από τις αιρετές κοινότητες. Οι ιερείς των Κοινοτήτων-Ενοριών, επειδή υπάγονταν διοικητικά και οργανωτικά στην Αρχιεπισκοπή είτε παρέμεναν μόνιμες εστίες τριβής με τα αιρετά συμβούλιά τους, εφόσον τα τελευταία αντιστέκονταν είτε μεταβάλλονταν σε παραγκωνισμένους και αδύναμους λειτουργούς της Ορθοδοξίας.

Από τη θετική άποψη του θέματος, ωστόσο, η ιεραρχική διοίκηση της κυρίαρχης πλέον Ορθόδοξης Εκκλησίας διασφαλίζει συνέχεια και σταθερότητα στην Ορθοδοξία, η οποία, εφόσον παραμένει ελληνοκεντρική, βοηθά στη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και ταυτότητας των μεταναστών και των απογόνων τους. Εξάλλου, οι νέες Κοινότητες και προπαντός οι Ενορίες αποτέλεσαν διαρκή πηγή εισοδήματος για την Αρχιεπισκοπή, με αποτέλεσμα αυτή να εδραιωθεί οικονομικά. Η επικαρπία και τα αρχιεπισκοπικά δικαιώματα από τα επιτελούμενα μυστήρια και η επιβολή ειδικού φόρου 5% επί του εισοδήματος των κοινοτικών ναών μετέβαλε την Αρχιεπισκοπή σε ρωμαλέο και πανίσχυρο οργανισμό.

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου τετάρτου του παρελθόντος αιώνα, εξαιτίας της αυξανόμενης κυριαρχικής διάθεσης της επίσημης Εκκλησίας και της ενοριοποίησης, η ενδοκοινοτική διένεξη και διχοστασία αυξήθηκε. Προκλήθηκαν μηχανισμοί απόσχισης, σημειώθηκε έντονη αποστασιοποίηση της Εκκλησίας από θεσμικά όργανα του Ελληνισμού, που είχαν σχέση με τη λειτουργική προώθηση της ελληνικής παιδείας και πολιτισμού, περιθωριοποιήθηκαν ή απομονώθηκαν άτομα και φορείς που διαφωνούσαν, με αποτέλεσμα να διαχυθεί η ζωτικότητα και το σφρίγος των ελληνικών παροικιών της Αυστραλίας. Κατά την ίδια εποχή, εξαιτίας της διχοστασίας, ενισχύθηκε η παρουσία άλλων ομόδοξων δογμάτων και η διεύρυνση και θεσμοποίηση του «Σχίσματος» έφερε και εδραίωσε στην Αυστραλία τους Παλαιοημερολογίτες και την Αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία. Ωστόσο, η Ελληνική Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή συνέχισε να προΐσταται και να προεξάχει όλων των άλλων Ορθόδοξων Εκκλησιών.

Στις αρχές της δεκαετίας του εβδομήντα τερατίστηκε η ελληνική μετανάστευση στην Αυστραλία, εμφανίστηκε η δεύτερη γενεά Ελληνοαυστραλών και αναδύθηκε ο τρίτος τύπος οργάνωσης των ελληνικών παροικιών, με κοινωνικο-οικονομικούς και πολιτιστικούς στόχους. Οι νέες οργανώσεις δομήθηκαν σε εβραϊκά πρότυπα, εγκατέλειψαν κάθε μορφή εξάρτησης από τις Κοινότητες και την Εκκλησία, στηρίχθηκαν σε αυστραλογεννημένο έμπυχο δυναμικό και αποτελεσματικά διεκδίκησαν ρόλο και σχέση με την ευρύτερη αυστραλιανή πολιτεία. Έθεσαν στόχους εξάρτησης της ομογένειας από τα νέα θεσμικά όργανα, χρησιμοποιώντας τη στήριξη της Αυστραλιανής Κυβέρνησης, γεγονός που τους εξασφάλισε ευ-

ρωστία, διάρκεια και ζωτικότητα. Οι νέοι οργανισμοί με επιτυχία απέσπασαν από το Αυστραλιανό κράτος ρόλους και υπηρεσίες που στόχευαν στην κοινωνική πρόνοια και φροντίδα των μεταναστευτικών ομάδων, γεγονός που τους προσέφερε οικονομική ανάπτυξη.

Την ίδια εποχή, πάροικοι με έντονη πολιτική συνείδηση εντάχθηκαν σε αυστραλιανές τοπικές κομματικές οργανώσεις και αποτέλεσαν τα ελληνόφωνα τμήματά τους. Οι περισσότεροι, όπως ήταν φυσικό, εντάχθηκαν σε κομματικές οργανώσεις σε προάστια με συμμαγή Ελληνισμό και οργανώθηκαν σε ανεξάρτητα ισότιμα και ισοδύναμα τμήματα. Μέσα από τις οργανώσεις αυτές ξεπήδησαν, είκοσι χρόνια αργότερα, οι αυστραλογεννημένοι απόγονοί τους και αναδείχθηκαν υπουργοί, γερουσιαστές και βουλευτές καθώς και αξιωματούχοι της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το 2001, ο αριθμός των κοινοβουλευτικών αντιπροσώπων ελληνικής καταγωγής ανερχόταν σε 28, ενώ οι Δήμαρχοι και Σύμβουλοι ελληνικής καταγωγής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση ξεπερνούσαν τους 110 σε ολόκληρη τη χώρα.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1996, οι Έλληνες της Αυστραλίας παρουσίαζαν τη σημαντικότερη και ταχύτερη κοινωνική ένταξη και την μεγαλύτερη οικονομική παρείσδυση στη χώρα σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη εθνική ομάδα. Συγκεκριμένα, οι Έλληνες της Αυστραλίας, συνεχίζοντας την παράδοση 600 χρόνων νεότερης αποδημίας, διακρίθηκαν ως προικισμένοι πρωτοπόροι στο χώρο της αλιείας και των οστρακοειδών, ως καταξιωμένοι επιχειρηματίες στο χώρο των αναπτυξιακών έργων και του εμπορίου των μαργαριταριών, ως επιτήδειοι έμποροι τροφίμων και βιομήχανοι επεξεργασίας και παραγωγής τροφίμων, ως ικανότατοι επιχειρηματίες στους χώρους της φιλοξενίας, τουρισμού και γενικά της προσφοράς υπηρεσιών.

Κατά την προπολεμική περίοδο, το 80% των καφετεριών και εστιατορίων της αχανούς επαρχίας της Αυστραλίας ελέγχονταν από Έλληνες εποίκους από το Καστελλόριζο και τη βόρεια Πελοπόννησο, ενώ κατά το τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα οι Έλληνες έποικοι κυριάρχησαν στους χώρους των υπεραγορών, των επαρχιακών καφετεριών, των ξενοδοχείων, της βιομηχανίας των επίπλων, της αλιείας και των ταξί, αποσπώντας μερίσμα ίσο προς το 80% της εθνικής οικονομίας στα τελευταία τρία είδη. Θεματική παρουσιάζεται η ελληνική δραστηριότητα σε αναπτυξιακά έργα, όπως το σωματείο Property Owners Association, με οικονομικό εκτόπισμα που ξεπερνά τα 12 δισεκατομμύρια δολάρια, στον κτηματονομικό χώρο, τα πρατήρια βενζίνης και γενικά τη βιομηχανία τροφίμων. Η απογραφή του 1996, βρήκε τον μέσο ελλαδογεννημένο έποικο νοικοκύρη να έχει υπό την κυριότητα και νομή του 2.1 σπίτια, ενώ ο μέσος Αυστραλός διατηρούσε μόνον 0,6.

Το μέλλον και στις διακρατικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Αυστραλίας θα μπορούσε να διαγραφεί περισσότερο ελπιδοφόρο, αν ενεργοποιούνταν περισσότερο λειτουργικά και αποτελεσματικά το κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό δυναμικό των ελληνικών παροικιών. Η λειτουργική παρουσία ενός Ελληνο-αυστραλιανού εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου με μηχανισμούς συνεργασίας και αλληλοεξάρτησης με τον αντίστοιχο κόσμο της Ελλάδας και της Ενωμένης Ευρώπης, όχι μόνον θα έδινε νέα προοπτική στους συνεργούντες, αλλά θα προκαλούσε νέες προοπτικές οικονομικής παρείσδυσης σε μία αγορά εκατοντάδων εκατομμυρίων υποψηφίων καταναλωτών. Το 2001, το 57% του διαμετακομιστικού εμπορίου της Αυστραλίας εκτελούνταν από την ελληνική ναυσιπλοΐα.

Στο χώρο της παιδείας και των τεχνών θεαματική ήταν η ανέλιξη της δεύτερης και τρίτης γενεάς των Ελλήνων. Με την ανατολή του νέου αιώνα το ποσοστό φοιτητών ελληνικής καταγωγής στα Πανεπιστήμια της χώρας είναι το μεγαλύτερο σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη εθνική ομάδα, πλην των Ασιατών (11,8%), ενώ οι ελληνικής καταγωγής φοιτητές διατηρούν τον υψηλότερο δείκτη συγκράτησης σπουδών, με ποσοστό που πλησιάζει το 83%.

6.2 Η γλωσσική κατάσταση στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία

Η Ελληνική κατατάσσεται ανάμεσα στις εννέα επικρατέστερες γλώσσες της Αυστραλίας, μέσα στα πλαίσια της δυναμικής ή/και στατικής διγλωσσίας. Διαθέτει ομοιογενή, ισχυρή βάση χρηστών, υψηλό βαθμό αποδεκτότητας και λειτουργικότητας και παρουσιάζεται συνταγματικά, τυπολογικά και από την άποψη της σημαντικής σταθερότητας. Η λειτουργία της παραμένει επικοινωνιακή σε επικράτειες πέρα από αυτές της οικογένειάς της, αλλά και συμβολική από τους αυστραλογεννημένους χρήστες. Από εβδομηκονταετίας διαμορφώθηκε στις ελληνικές παροικίες της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας μια μη συμβατική νόρμα, η εθνόλεκτος, η οποία είναι αποτέλεσμα των διαγλωσσικών, πραγματιστικών και διαπολιτισμικών επιδράσεων. Ο δείκτης της γλωσσικής απόκλισης των χρηστών της Ελληνικής παραμένει από τους χαμηλότερους στη χώρα και η περαιτέρω γλωσσική αφοσίωση των Αυστραλιωτών Ελλήνων εξαρτάται από την υγιή δόμηση του οργανωμένου Ελληνισμού, τη διαμόρφωση ομογενειακών θεσμικών οργάνων, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το δείκτη των επιγαμιών και την απώτερη κυβερνητική πολιτική.

Η Αυστραλία είναι η μόνη χώρα στον κόσμο που έχει διαμορφώσει συγκεκριμένη και προδιαγεγραμμένη πολιτική σχετικά με τη διδασκαλία και χρήση γλωσσών εκτός της κυρίαρχης Αυστραλιανής Αγγλικής (εφεξής Αγγλική). Παρουσιάζει επίσης ιδιομορφίες που δημιουργούν κατάλληλη υποδομή για την καλλιέργεια γλωσσών. Για παράδειγμα, η Αυστραλία είναι μεταναστευτική χώρα, δεν τρέφει την ιδεολογία του έθνους-κράτους (Η Ελλάδα για τους Έλληνες). Οι μετανάστες της είναι θεωρητικά ισότιμοι έποικοι, αν και οι μειονοτικές ομάδες και ιθαγενείς δοκιμάζονται αισθητά. Ενώ στην Ευρώπη (Σουηδία, Αγγλία) τα μαθήματα γλώσσας προσφέρονται για τα παιδιά των μειονοτήτων, στην Αυστραλία είναι εντεταγμένα στο σύστημα του σχολείου με αποδέκτες το σύνολο των μαθητών. Για την Αυστραλία, ο πολυπολιτισμικός αποτελεί μέρος της εθνικής ταυτότητας της χώρας, είναι η δυναμική που καλλιεργεί την εθνική συνείδηση.

Η Ελληνική συνεχίζει με την εκπνοή του αιώνα να είναι η πρώτη αριθμητικά γλώσσα διδασκαλίας στα εθνικά σχολεία της χώρας, η τέταρτη ισχυρότερη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η πέμπτη στην πρωτοβάθμια. Από την άποψη της γλωσσικής συγκράτησης και σύγκλισης παρουσιάζεται ως η ισχυρότερη κοινοτική γλώσσα (community language) με το σταθερότερο δείκτη παρακολούθησης κατά τάξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέχρι και το επίπεδο των εισαγωγικών εξετάσεων στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Σημαντική ήταν, ωστόσο, η συρρίκνωση του αριθμού των μαθητών των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων στα δευτεροβάθμια κρατικά σχολεία της Βικτωρίας, της Πολιτείας με τη μεγαλύτερη εθνογλωσσική παρουσία. Η αριθμητική αυτή καθίζηση οφείλεται στη μείωση του αριθμού των λειτουργούντων σχολείων, στη μετοικεσία χιλιάδων παροίκων

δεύτερης και τρίτης γενιάς στα εξωτερικά προάστια, όπου δεν λειτουργούσε η εκπαιδευτική υποδομή της ομογένειας, στη μετανάστευση πολλών εποίκων ελληνικής καταγωγής στη Ν.Ν.Ο. και Κουησλάνδη και στην έλλειψη μεθοδευμένης πολιτικής και πρόσβασης από πλευράς ομογένειας στην ιεραρχία των σχολείων της δευτεροβάθμιας παιδείας της Βικτωρίας.

Η Ελληνική παραμένει, από την άποψη της κοινωνικής δικαιοσύνης και πολιτισμού, σημαντική γλώσσα στην Αυστραλία, εξαιτίας της παρουσίας των 300.000 περίπου χρηστών της και 140.000 επιπλέον εποίκων, οι οποίοι μαρτυρούν προγονικούς και συναισθηματικούς δεσμούς με την Ελλάδα και τους Έλληνες. Αν και το μεγαλύτερο μέρος της ομογένειας παραμένει οργανωτικά ανέντακτο (υπολογίζεται ότι μόνον το 7% του συνολικού πληθυσμού των Ελλήνων της Ωκεανίας είναι ενταταγμένο σε ενδοκοινοτικούς οργανισμούς και κοινότητες), η ποιτική προσέγγιση στην οργάνωση των φορέων και τύπων εκπαίδευσης των Ελληνικών παροικιών, ιδιαίτερα της Αυστραλίας, είναι δυναμική και αποτελεσματική. Αυτό αποδεικνύεται από τη ρωμαλέα εθνογλωσσική κατάσταση της παροικίας, τον υψηλό δείκτη της γλωσσικής σύγκλισης και γλωσσικής αφοσίωσης (διατηρεί τον υψηλότερο δείκτη στην Αυστραλία σε σύγκριση με τις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες) και την αποτελεσματικότητα που κατέχει ως εθνοτική ομάδα να ενεργεί ως σώμα πολιτικής πίεσης. Άλλωστε, οι Έλληνες της Αυστραλίας διαβιούν στην Αυστραλία ως έποικοι και δεν προβλέπουν σε σύντομο ή εφικτό επαναπατρισμό.

Η Ελληνική γλώσσα σήμερα λειτουργεί σε τρία επίπεδα στην Αυστραλία:

- (α) ως γλώσσα εθνοτικής ομάδας, η οποία χρησιμοποιείται από τα μέλη της, ως μέσον επικοινωνίας, αλλά και συμβολικά (για να προδηλώσει εθνική καταγωγή),
- (β) ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα που χρησιμοποιείται από την ευρύτερη αυστραλιανή κοινωνία για λόγους κοινωνικο-οικονομικούς και πολιτικούς και
- (γ) ως σύγχρονο συνακόλουθο της παράδοσης της αρχαίας ελληνικής γραμματολογίας, η οποία ακόμη επηρεάζει έντονα την Αυστραλία και το εκπαιδευτικό σύστημά της (προσφέρεται σε δευτεροβάθμιο και τριτοβάθμιο επίπεδο σ' ολόκληρη τη χώρα).

Ο συγκριτικώς προς τα δημογραφικά δεδομένα υψηλότερος ρυθμός ενσωμάτωσης στη μείζονα αυστραλιανή κοινωνία, η ραγδαία οικονομική και κοινωνική ανέλιξη των αυστραλιωτών Ελλήνων στην οικονομική και βιομηχανική ζωή της χώρας, η επιβολή των Ελλήνων επιχειρηματιών, εμπόρων και κτηματιών στην οικονομία της Αυστραλίας, η ισχυρότατη παρουσία και μέρισμα στην εξουσία Ελληνικής καταγωγής υπουργών και βουλευτών και το υψηλό ποσοστό παρουσίας ελληνικής καταγωγής φοιτητών στα πανεπιστήμια της χώρας (το 2000 ξεπερνούσε το 11%, ενώ δημογραφικά οι ελληνικής καταγωγής Αυστραλοί δεν ξεπερνούν το 1.8%), αποτελούν εχέγγυα ζωντανής παρουσίας. Η δυναμική παρουσία της Αρχιεπισκοπής Αυστραλίας, ως φορέα της Ελληνικής ορθόδοξης πίστης, και το γεγονός ότι προεδρεύει και προεξάρχει των άλλων εκκλησιαστικών ομόδοξων οργανισμών (Σέρβων, Βουλγάρων, Ρώσων, Συριολιβανέζων, Ρουμάνων) ενισχύουν περισσότερο τη θέση της Ελληνικής και ψυχολογικά προδιαθέτουν ευνοϊκά αυτούς, που επιθυμούν να διατηρήσουν την πολιτιστική και τη γλωσσική τους ταυτότητα.

Επιπροσθέτως, των παραγόντων που αναλύθηκαν παραπάνω, η σπουδαιότητα της

Ελληνικής αναγνωρίζεται επίσης με πολιτιστικές και οικονομικές παραμέτρους, από την άποψη του εξωτερικού εμπορίου της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας, της δυνατότητας πρόσβασης της Ωκεανίας στη ρωμαλέα οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δια μέσου της Ελλάδας και της διασύνδεσής της με την ελληνική παροικία, της εξάρτησης μεγάλου μέρους του διαμετακομιστικού εμπορίου της Αυστραλίας σε ελληνικά πλοία, της άφιξης χιλιάδων ναυτικών και τουριστών από την Ελλάδα και την Κύπρο, της πολιτιστικής σπουδαιότητας της Ελληνικής ως γλώσσας-πηγής της Αγγλικής και ως βάσης του πολιτισμού της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας.

Διεξοδικές έρευνες έχουν αποδείξει ότι οι κυριότεροι κοινωνικοί παράγοντες που συμβάλλουν στη ζωτικότητα της Ελληνικής στην Αυστραλία είναι:

(α) η ύπαρξη πολυάριθμης βάσης χρηστών της Ελληνικής,

(β) η λειτουργία κοινωνικο-οικονομικών επικρατειών της Ελληνικής εντός και πέρα απ' αυτές που ελέγχονται από την Κοινότητα,

(γ) η δομή και η αποτελεσματικότητα με την οποία προάγεται η Ελληνική στην ευρύτερη κοινωνία,

(δ) το υψηλό γόητρο που απολαμβάνει η Ελληνική ακόμη και ανάμεσα στους αγγλο-αυστραλούς,

(ε) η ικανότητα να συνεγερθεί η αυστραλιανή κυβερνητική υποστήριξη,

(στ) τα ευμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά, ο ψηλός βαθμός συγκέντρωσης των Ελλήνων εποίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα,

(ζ) ο βαθμός της δυναμικής της πολιτιστικής και κοινωνικής αλληλοεπίδρασης της ελληνικής παροικίας. Οι γλωσσικές και κυρίως πολιτιστικές διαφορές των Ελλήνων προς τους Αγγλο-Αυστραλούς απομόνωσαν τους Έλληνες εποίκους μέχρι και την εποχή που τα παιδιά τους ήταν μικρά εντός των ορίων της ελληνικής παροικίας, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (20%) παραμένει αποκομμένο από τη μείζονα κοινωνία, και

(η) η εμπειρία των Ελλήνων να διατηρούν μακρά παράδοση επιβίωσης στη διασπορά.

Λειτουργούν ωστόσο και παράγοντες που ενεργούν εναντίον της γλωσσικής διατήρησης και σύγκλισης των Ελλήνων εποίκων:

(α) η προοδευτική συρρίκνωση του αριθμού των Ελλήνων μεταναστών,

(β) ο σχετικά υψηλός δείκτης των διεθνικών γάμων μεταξύ των μελών της ελληνικής παροικίας,

(γ) η πολιτική του πολυπολιτισμού που καθιερώθηκε ως η ιδεολογική βάση της σύγχρονης αυστραλιανής κοινωνίας δεν απέσπασε την καθολική και ειλικρινή της αποδοχή.

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία έχει μια εξελικτική πορεία εκατό χρόνων και η παρούσα μελέτη αναλύει τη δόμηση, τη λειτουργία της καθώς και τις διαλεκτικές εκφάνσεις της. Με την εκπνοή του 19ου αιώνα είχαν ιδρυθεί οι πρώτες οργανωμένες Κοινότητες του Ελληνισμού στο Σύδνεϋ και στη Μελβούρνη, είχαν λειτουργήσει οι πρώτοι ναοί και τα πρώτα απογευματινά ελληνόγλωσσα προγράμματα, ως κατηχητικά σχολεία. Η στοιχειώδης αυτή υποδομή αποτέλεσε την υγιή βάση για την άφιξη στη συνέχεια 300.000 Ελλήνων μεταναστών μέχρι το 1974, έτος κατά το οποίο τερματίζεται η νοτιοευρωπαϊκή μετανάστευση. Μέχρι το 1949, η μετανάστευση Ελλήνων διατηρήθηκε κυρίως νησιώτικη, αν-

δροκρατική με χαλαρές παροικίες μικροεπιχειρηματιών στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και διασπαρμένους υλοτόμους και αγρότες στην αχανή επαρχία. Με την ίδρυση του Υπουργείου Μετανάστευσης (1945), την κατάργηση της Βρετανικής υπηκοότητας (1949) και τη διακρατική συμφωνία Ελλάδας-Αυστραλίας (1952), αρχίζει η μαζική μετανάστευση Ελλήνων 270.000 μεταναστών, στην πλειοψηφία τους ανδρών, ηλικίας 21-40 ετών.

Το 1974, με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, η Αυστραλία δέχθηκε τους τελευταίους ελληνόφωνους πρόσφυγες της εισβολής (περίπου 4.000) και ορισμένους εκτοπισμένους μετανάστες που διέφευγαν τις πολιτικές και κοινωνικές αναστατώσεις και ανακατατάξεις στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, της Λατινικής Αμερικής και της Νοτιο-Αφρικανικής Ένωσης. Η οικονομική καταξίωση της Ελλάδας στα Βαλκάνια και στην Ανατολική Ευρώπη, η ανάδειξή της ως μίας από τις 28 ισχυρότερες οικονομίες του κόσμου, η βελτίωση του εθνικού εισοδήματος και η αναβάθμιση της αγροτικής Ελλάδας συνηγορούν στην άποψη ότι δεν είναι δυνατή μία νέα μεταναστευτική έξοδος Ελλήνων από τη χώρα τους. Επομένως, το μέλλον της Ελληνικής και της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία θα πρέπει να εκτιμηθούν μέσα στα πλαίσια μιας στατικής πλέον διγλωσσίας, όπου οι ενδοκοινοτικοί φορείς της ομογένειας και η διαρθρωμένη υποδομή τους θα καθορίσουν τη διάρκεια καθώς και τις ποιοτικές και ποσοτικές ποικιλίες της, χωρίς να στηρίζονται σε νέο μεταναστευτικό αίμα από τη γενέτειρα για όποια ενδεχόμενη γλωσσική ανανέωση και αναζωπύρωση. Το μέλλον επίσης της Ελληνικής και της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης θα εξαρτηθούν από τις σχέσεις που αναπτύσσει η ομογένεια και οι οργανώσεις της με την Ελλάδα, την Κύπρο και τις ελληνικές παροικίες της διασποράς.

Με την είσοδο πλέον στον 21ο αιώνα τα μέλη των ελληνικών παροικιών της Αυστραλίας είναι ώριμα να αυτοπροσδιορίσουν την πολιτιστική και την εθνική τους ταυτότητα με αυτοπεποίθηση και από ισχυρή οικονομικά και κοινωνικά θέση. Η ελληνική παροικία θεωρείται η ισχυρότερη και πλέον ενσωματωμένη μαζί με την Ιταλική στην Αυστραλία. Η πολιτική της περιθωριοποίησης και της απομόνωσης των μεταναστευτικών ομάδων από τον κύριο εθνικό κορμό της χώρας, που ασκούσε ανοικτά και μεθοδευμένα η Αυστραλιανή Κυβέρνηση, κυρίως κατά την προπολεμική περίοδο μέχρι το 1968, είναι αδύνατο πλέον να εμπεδωθεί αποτελεσματικά σήμερα. Η ελληνική γλώσσα παρά την εξασθένηση της λειτουργίας της ως μέσου επικοινωνίας, προβάλλει ως κοινωνικό και πολιτιστικό σύμβολο ταυτότητας μισού εκατομμυρίου Αυστραλών πολιτών, που εκπορεύεται από φορείς που διαθέτουν πλέον κύρος και εξουσία και κατά συνέπεια δύναμη να επιβάλλονται.

Οι κοινωνικο-οικονομικοί χώροι (γλωσσικές επικράτειες), στους οποίους η Ελληνική γράφεται και ομιλείται είναι η οικογένεια, οι κοινωνικές εκδηλώσεις, οι δραστηριότητες της οργανωμένης παροικίας (συνεδριάσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις), η εκκλησιαστική ζωή, τα μέσα ευρείας ενημέρωσης, ιδιαίτερα στη Μελβούρνη και στο Σίδνεϊ, όπου λειτουργούν ελληνόγλωσσες εφημερίδες, ραδιοφωνικοί σταθμοί και προγράμματα τηλεόρασης, οι τέχνες (θέατρο, δράμα, μουσικά έργα, δισκογραφίες, μουσικοί και πολιτιστικοί αγώνες), αθλητισμός, η διαφήμιση, το εμπόριο και ο τουρισμός, η παιδεία (κυρίως τα ελληνικά ημερήσια κολέγια, οι ημερήσιοι παιδικοί σταθμοί και τα ημερήσια νηπιαγωγεία, Τμήματα Ελληνικών Σπουδών, Κέντρα Ερευνών), η πολιτική (με την ύπαρξη ελληνόφωνων

τημάτων του Εργατικού Κόμματος), τα τμήματα και οι λέσχες ηλικιωμένων, τα κέντρα υγείας, τα γραφεία πρόνοιας και τα ελληνικά γηροκομεία.

Οι έρευνες που διεξάχθηκαν έδειξαν ότι όλοι αυτοί οι κοινωνικοί χώροι ενεργούν ως γλωσσικές επικράτειες της Ελληνικής. Ορισμένοι από αυτούς με αύξουσα επιρροή και συχνότητα υπέρ της Ελληνικής (εφημερίδες, ημερήσια σχολεία, ραδιοφωνικοί σταθμοί και τηλεόραση, κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, μουσικοί και πολιτιστικοί αγώνες) και ορισμένοι με συγκρατημένη φθίνουσα (η Ελληνική ως οικόλεκτος, το εκκλησιαστικό περιβάλλον). Υπάρχουν επομένως παράγοντες που ενθαρρύνουν τη γλωσσική σύγκλιση και διατήρηση και παράγοντες που οδηγούν στην γλωσσική απόκλιση. Ανάμεσα στους τελευταίους είναι ο υψηλός δείκτης των διεθνικών γάμων (σε παναυστραλιανή βάση ανέρχεται σε 36%), η ευρύτερη κυβερνητική πολιτική υπέρ των εμπορικών (Lingua Franca) και νεοεμπορικών γλωσσών (Austrade Languages), η προσπάθεια των αυστραλογεννημένων κληρικών να κηρύξουν τον οικουμενισμό και να απεθνικοποιήσουν την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία στην Αυστραλία, προτάσσοντας την πανορθοδοξία δια μέσου της κοινής Αγγλικής, η προσπάθεια ταχείας επαγγελματικής ενσωμάτωσης των μελών της παροικίας, σε διαγενεολογικό επίπεδο, στην κυρίαρχη Αυστραλιανή Αγγλική. Στους αρνητικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη γλωσσική αφοσίωση θα πρέπει να συμπεριληφθεί η αρνητική προδιάθεση ενός σημαντικού μέρους της αγγλοκελτικής κοινωνίας της Αυστραλίας (περίπου 20%), το οποίο, παρά τη διακομματική προσέγγιση στο θέμα του πολυπολιτιστικού μοντέλου της χώρας, επιμένει να αποθαρρύνει την εκμάθηση των εθνοτικών γλωσσών και τη διατήρηση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας των μεταναστών.

Έναντι των αρνητικών αυτών παραγόντων, που αναλύθηκαν ανωτέρω, υπάρχουν οι θετικές προϋποθέσεις που εγγυούνται μια ευεπίκαιρη κατάσταση. Πρωταρχικά και σύμφωνα με την απογραφή του 1996 θα διαβιεί μόνιμα στην Αυστραλία μια μεγάλη ομάδα ελλαδογεννημένων Ελλήνων εποίκων των οποίων μητρική γλώσσα είναι η Ελληνική και πέρα από το πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα. Επιπλέον, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα της ίδιας απογραφής, ο αριθμός των αυστραλογεννημένων χρηστών της Ελληνικής, ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται στις χαμηλές ομάδες ηλικιών, ανέρχεται περίπου σε 200.000, γεγονός που οριοθετεί τη διάρκεια της γλώσσας τουλάχιστον στο δεύτερο μισό του αιώνα μας. Η διάθρωση της παροικίας και η οργάνωσή της σε κοινωνικούς χώρους που ενισχύουν την ελληνομάθεια και, ιδιαίτερα, η διατήρηση και δημιουργία φορέων που προσφέρουν ελληνόγλωσσα προγράμματα, ιδιαίτερα φορείς που εισήγαγαν με επιτυχία γλωσσικά προγράμματα ανάδυσης στην Ελληνική (Greek language immersion classes) σε επίπεδο προσχολικής και σχολικής ηλικίας, εγγυώνται τη συνέχιση της προσφοράς των υπηρεσιών αυτών. Η παρουσία συμπαγών παροικιών στη Μελβούρνη, Σίδνεϋ και Αδελαΐδα, οι οποίες δημιουργούν ελληνόφωνες γλωσσικές νησίδες, η διαμόρφωση υποδομών συνέχισης της ελληνομάθειας και η εξισορροπημένη παρουσία των δύο φύλων σχεδόν ισοβαρώς (49,7 γυναίκες, 50,3 άντρες), παράγοντας που θεωρητικά τουλάχιστον αποτρέπουν την αύξηση των διεθνικών γάμων, είναι επιπρόσθετοι παράγοντες που ενθαρρύνουν την ελληνομάθεια. Τέλος, η διαμόρφωση θεσμικών οργάνων του απόδημου Ελληνισμού στην Αυστραλία (ελληνόγλωσσοι παιδικοί σταθμοί, ελληνόγλωσσα θεατρικά εργαστήρια), με σκοπό τη διατήρη-

ση της εθνογλωσσικής και πολιτιστικής ταυτότητας των παιδιών της τρίτης και τέταρτης γενιάς είναι υλοποιήσιμοι και βατοί στόχοι.

Είναι θεμιτό να υποστηριχθεί ότι η εν γένει ελληνόγλωσση παιδεία στην Αυστραλία και η πορεία της ελληνικής γλώσσας επηρεάζονται από συγκεκριμένους περιορισμούς, οι οποίοι συντελούνται εξαιτίας (α) της μετάλλαξης της λειτουργικότητας της Ελληνικής από δεύτερης σε ξένης γλώσσας και των κοινωνιογλωσσολογικών μεταβολών/ποικιλιών (variables), που προκαλούνται ως συνέπεια της μετάλλαξης, (β) της αλλαγής του ζητούμενου διδασκαλίας της Ελληνικής με έμφαση πλέον αποκλειστικά στις επικοινωνιακές ανάγκες των χρηστών, (γ) της διαφοροποίησης της μαθητικής βάσης με τη ραγδαία αύξηση των ενηλίκων σπουδαστών και την προσαγωγή στις τάξεις αλλοφώνων, (δ) της ισοπέδωσης των τάξεων καθ' ηλικία και της αντικατάστασής τους με μαθησιακά επίπεδα, (ε) των μορφοσυντακτικών, λεξιλογικών, προσωδιακών, σημαντικών, φωνηματικών και φωνολογικών μεταβολών που σημειώνονται κυρίως στα συμφωνικά φωνήματα και στη συνέχεια στα φωνηεντικά, (στ) της κάθετης συρρίκνωσης του λεξιλογίου με την ισοπέδωση των γλωσσικών επικρατειών χρήσης της Ελληνικής και την προοδευτική έκκρουση της Ελληνικής από το οικογενειακό περιβάλλον και (ζ) της συγκρατημένης επιτυχίας γενικότερα των Προγραμμάτων Ελληνικής Γλώσσας να καλλιεργήσουν σχεδόν μόνο τους αναγνωστικούς μηχανισμούς, χωρίς να δώσουν την πρέπουσα έμφαση στην εκφραστική δεξιότητα και στην καλλιέργεια των υπόλοιπων ικανοτήτων των πέντε γλωσσικών επιπέδων κατάρτισης (oracy-speaking, listening, literacy-reading, writing and thinking). Οι κυριότεροι γλωσσικοί παράγοντες, που συντελούν στη διατήρηση της Ελληνικής, είναι η ύπαρξη σοβαρών διαγλωσσικών διαφορών, ήτοι διαφορετικό αλφάβητο, ανισόχρονα φωνήεντα και ισόχρονα σύμφωνα της Αγγλικής έναντι των ισόχρονων φωνηέντων και ανισόχρονων συμφώνων της Ελληνικής, διαφορετικό τυπολογικό, διαφορετικό μορφολογικό σύστημα (καταληκτική προς ακατάληκτη γλώσσα), περισσότερο ελαστική σύνταξη της Ελληνικής έναντι της συντηρητικής SVO της Αυστραλιανής.

Τα τελευταία χρόνια (1991-2001), η λειτουργικότητα της Ελληνικής διατηρήθηκε αρκετά ισχυρή για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, επαγγελματικού προσανατολισμού, πνευματικής ικανοποίησης και ακαδημαϊκών σπουδών σ' όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της προ-σχολικής εκπαίδευσης. Συνολικά 13 φορείς προσφέρουν τμήματα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Αυστραλία σ' ένα σύνολο 46.276 σπουδαστών.

Στο επίπεδο της κρατικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η Ελληνική προσφέρεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας σε 162 Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια όπου εμφανίζεται ως η τέταρτη και έκτη αντιστοίχως, περισσότερο δημοφιλής γλώσσα της χώρας. Την Ελληνική διδάσκουν κυρίως ειδικοί νεοελληνιστές, αλλά χρησιμοποιούνται επίσης εκπαιδευτικοί που διδάσκουν το πλήρες εκπαιδευτικό πρόγραμμα, καθώς και εκπαιδευτικοί που διορίζει η ελληνική παροικία μόνον για τη διάρκεια των γλωσσικών μαθημάτων. Το μάθημα προσφέρεται με διάφορους τύπους προγραμμάτων: δίγλωσσα (ολικώς ή μερικώς), προγράμματα γλωσσικής ανάδυσης (language immersion programs), διδασκαλία ως μητρικής, διδασκαλία ως ξένης, ελληνόγλωσσα πολιτιστικά προγράμματα. Το 37.5% του συνόλου των μαθητών της Ελληνικής παρακολουθεί τα κυβερνητικά σχολεία, το 32%

τα ελληνικά απογευματινά σχολεία, το 10,5% τα Ελληνικά Ημερήσια Ορθόδοξα, το 8% τα ανεξάρτητα καθολικά και αγγλικανικά, τα τριτοβάθμια ιδρύματα της χώρας (2,5%) και το υπόλοιπο τα εκπαιδευτικά ιδρύματα των άλλων φορέων καθώς και τα ελληνόγλωσσα τμήματα των ενηλίκων.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η ελληνόγλωσση εκπαίδευση παρουσιάζεται συγκρατημένα αισιόδοξη μετά τις σοβαρές περικοπές που επιβλήθηκαν από το 1996. Οι συνέπειες των περικοπών αυτών δεν έχουν ακόμη πλήρως εκδηλωθεί. Το 2001 λειτουργούσαν 10 Τμήματα Ελληνικών Σπουδών, τα οποία και προσέλκυαν περί τους 1180 φοιτητές σ' ολόκληρη τη χώρα, με υψηλό δείκτη συγκράτησης. Ο αριθμός των φοιτητών μη ελληνικής καταγωγής στα πανεπιστημιακά Τμήματα σήμερα ανέρχεται στους 200. Τα τελευταία πέντε χρόνια αρκετά Τμήματα υποχρεώθηκαν να εισαγάγουν πλήρη και ανεξάρτητη σειρά μαθημάτων για τους αρχαίους καθ' όλη τη διάρκεια της τριετούς φοίτησης, να ενισχύσουν με περισσότερες ώρες τα τμήματα μεσαίας κατάρτισης (intermediate), προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερους φοιτητές. Το 2001, το διαγώνισμα στο μάθημα των Ελληνικών στη δωδεκάτη τάξη (ως μάθημα εισαγωγικών εξετάσεων για το πανεπιστήμιο) απλουστεύθηκε και προσαρμόστηκε στη γλωσσική κατάσταση που διαμορφώνεται στην Αυστραλία, εξαιτίας του ότι η Ελληνική μιλιέται και από χρήστες μη ελληνικής καταγωγής και από παιδιά που αντλούν το λεξιλόγιό τους από το ήδη συρρικνωμένο ρεπερτόριο της εθνολέκτου των γονέων τους.

Τα Τμήματα Ελληνικών Σπουδών προσφέρουν μεγάλη ποικιλία ακαδημαϊκών χώρων και επιστημονικών αντικειμένων στην προσπάθειά τους να αυξήσουν τις ερευνητικές δραστηριότητες του πανεπιστημιακού προσωπικού και να προσελκύσουν περισσότερους φοιτητές. Οι ακαδημαϊκές περιοχές διδασκαλίας ποικίλουν και σχετίζονται με τη διδασκαλία γλώσσας, λογοτεχνίας, γλωσσολογίας, διαλεκτολογίας, θεάτρου, ιστορίας εποίκησης και μετανάστευσης, νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού. Υγιής είναι ο αριθμός των φοιτητών των μεταπτυχιακών σπουδών, ιδιαίτερα στη Μελβούρνη, όπου και διαμένει σχεδόν το 50% του συνολικού αριθμού των Ελλήνων εποίκων. Ο αριθμός των μεταπτυχιακών φοιτητών των Τμημάτων Ελληνικών Σπουδών αποτελεί το 47% του συνόλου των μεταπτυχιακών φοιτητών σ' όλα τα τμήματα γλωσσών της χώρας, γεγονός που προδίδει την περαιτέρω επιστημονική ανάπτυξη και ερευνητική εμβέλεια των ελληνικών σπουδών. Το 1997, λειτούργησε για πρώτη φορά το Εθνικό Κέντρο Ελληνικών Μελετών και Ερευνών (EKEME) στο Πανεπιστήμιο του La Trobe στη Μελβούρνη, με παναυστραλιανή εμβέλεια, με στόχο τη προβολή του ελληνικού πολιτισμού και γλώσσας και τη διάδοση της ιστορίας και της συμβολής των Ελλήνων μεταναστών στις χώρες υποδοχής. Το EKEME διαθέτει θέατρο, αίθουσα προβολών, δεξιώσεων, διαλέξεων και Συνεδρίων, Μουσείο της Μετανάστευσης και Εποίκησης, Ερευνητικό Κέντρο και Βιβλιοθήκη και τα Αρχεία Δαρδάλη της Ελληνικής Διασποράς. Στη Μελβούρνη λειτούργησε επίσης στην περίοδο 1997-2001 από το Πανεπιστήμιο του RMIT, το Κέντρο Ιστορίας και Διδασκαλίας της Ελληνικής, με εμβέλεια δράσης την Πολιτεία της Βικτωρίας. Το Κέντρο αυτό διέθετε αρχαιακό υλικό, βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο και στρεφόταν στη διαφώτιση της κοινότητας και των σχολείων της. Το 1999 εισήχθη η διδασκαλία της Ελληνικής στο Πανεπιστήμιο Notre Dam της Δυτικής Αυστραλίας, ύστερα από πρωτοβουλία της εκεί παροικίας και την οικονομική συναντίληψη

Ελλήνων επιχειρηματιών, με τον διορισμό Έλληνα αποσπασμένου φιλόλογου.

Τα προβλήματα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Αυστραλία έχουν σχέση:

(α) **με τη συνοχή και συνεκτικότητα των φορέων που προσφέρουν την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία.** Τα προβλήματα που προκύπτουν από την ποικιλία της προσφοράς, αφορούν στη διαπίδυση των προγραμμάτων, στην έλλειψη συνεκτικότητας των εφαρμοζόμενων μεθόδων, στον αυτοσχεδιασμό των διδασκόντων. Αποτέλεσμα της χαλαρής διάρθρωσης των δεκατριών φορέων μεταξύ τους είναι να μην υπάρχει συχνά ο σύνδεσμος και η συνέχεια της φοίτησης για τους σπουδαστές μεταξύ Δημοτικών σχολείων και Γυμνασίων, με αποτέλεσμα εκατοντάδες μαθητές μετά το πέρας των σπουδών τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση να διακόπτουν τη φοίτηση, επειδή δεν υπάρχουν σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην περιοχή τους. Εξαιτίας της έλλειψης της συνεκτικότητας αυτής, δύο Πολιτείες (Κουησλάνδη και Βόρεια Αυστραλία) προσφέρουν μαθήματα Ελληνικής μόνο στο Γυμνάσιο, ενώ στην Τασμάνια ο κυβερνητικός φορέας δεν προσφέρει ελληνόγλωσσα προγράμματα.

(β) **με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το είδος και την έμφαση της Ελληνικής που προσφέρεται σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.** Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα στόχος της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης ήταν το ελληνόπουλο. Η καθιέρωση της διδασκαλίας του μαθήματος σε επίπεδο Γυμνασίου, πρωταρχικά στα κοινοτικά σχολεία (μετά το 1968) και στη συνέχεια στο κρατικό σύστημα διέυρνε τη μαθητική βάση και διαφοροποίησε το ζητούμενο. Η Ελληνική έπαψε να είναι αποκλειστικά γλώσσα εθνικής μειονότητας. Το μάθημα, κατά συνέπεια, δεν προσφέρεται σε μαθητές που έχουν την Ελληνική ως μητρική τους γλώσσα. Επιπλέον, το 2001, το 98% των μαθητών του δημοτικού και το 82% των μαθητών του Γυμνασίου γεννήθηκαν στην Αυστραλία καθώς επίσης το 59% και το 38% των γονέων αντιστοίχως. Η διαφοροποίηση της βάσης δε βρήκε έτοιμο το σύστημα, τους φορείς και τους εκπαιδευτικούς. Δεν υπάρχουν προγράμματα που να απευθύνονται στις διαφορετικές μαθησιακές λειτουργίες των αρχαίων, των προχωρημένων, σ' αυτούς που μαθαίνουν τη γλώσσα ως μητρική και σ' αυτούς που τη μαθαίνουν ως ξένη. Πολλοί εκπαιδευτικοί, αναγκασμένοι να διδάσκουν τη γλώσσα σε μαθητές με ανομοιογενή μαθησιακά επίπεδα μέσα στην ίδια τάξη, υποχρεώνονται να απλοποιήσουν και να περιορίσουν το επίπεδο και την ποιότητα της γλώσσας για να κρατήσουν τους αριθμούς των μαθητών σε υγιή επίπεδα. Επιπλέον, μέσα στην τάξη συντρέχουν δομικές διαφορές μεταξύ της ικανότητας του μαθητή και χώρου λειτουργίας της γλώσσας. Εξιδανικευμένο ζητούμενο παραμένει η διεύρυνση των γλωσσικών κυκλωμάτων των μαθητών ως αποτέλεσμα της επίσημης διδασκαλίας που προσφέρεται στην εκπαίδευση (language achievement), η γλωσσική απόδοση ως στοιχείου που αποδείχνει τη γλωσσική επάρκεια (language competence) και η δημιουργία γλωσσικών δεξιοτήτων (language skills), των ειδικών δηλαδή ικανοτήτων που καλλιεργεί συστηματικά ο μαθητής κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής του.

Στη γλωσσική επάρκεια του δίγλωσσου παιδιού διακρίνονται τέσσερα βασικά συστατικά: το καθαρά γλωσσολογικό συστατικό, που καθορίζει την επάρκεια του λεξιλογίου και της σύνταξης, το κοινωνιολογολογικό συστατικό, που καθορίζει τη χρήση της ανά-

λογης γλώσσας σε διαφορετικές περιπτώσεις, το διαλεκτικό συστατικό, που επιτρέπει τη συμμετοχή σε υψηλού επιπέδου συνομιλίες και την ανάγνωση και κατανόηση ευμεγέθων κειμένων και, τέλος, το συστατικό της στρατηγικής που θα επιτρέπει τον αυτοσχεδιασμό σε περίπτωση που σημειωθούν δυσκολίες στην επικοινωνία. Στην Αυστραλία, εξαιτίας των περιορισμών που ισχύουν, στόχος των εκπαιδευτικών είναι τα πρώτα δύο συστατικά και ιδιαίτερα η δίγλωσση επάρκεια των μαθητών στους πέντε βασικούς χώρους της γλωσσικής επάρκειας, δηλαδή των δεκτικών χώρων (κατανόησης και ανάγνωσης), των παραγωγικών χώρων (ομιλίας και γραφής) και στο χώρο της διαδικασίας της σκέψης. Το γλωσσικό ζητούμενο περιορίζεται στη συμβατικώς ορθή προφορά των φωνημάτων της ελληνικής, χωρίς την επίδραση της δασύτητας της Αυστραλιανής Αγγλικής, στην εμβέλεια του λεξιλογίου, στην ορθότητα της γραμματικής και την ικανότητα να εκφράζει σωστά τις έννοιες σε διαφορετικές πάντα καταστάσεις και ποικιλία ύφους. Ωστόσο, επί του παρόντος, το αποτέλεσμα είναι να καλλιεργούνται μόνο οι στοιχειώδεις λειτουργίες της Ελληνικής ως επικοινωνιακού μέσου (βλέπε παρακάτω επίπεδα γλωσσομάθειας).

(γ) **με την κατάρτιση και επάρκεια των εκπαιδευτικών της Ελληνικής.** Η ποιότητα της γλωσσικής κατάρτισης και επάρκειας του δασκάλου της Ελληνικής που γεννήθηκε στην Αυστραλία αποτελεί σήμερα ένα από τα κύρια θέματα συζητήσεων σ' όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Δεν καταβάλλεται ιδιαίτερη μέριμνα από την Πολιτεία και την παροικία για την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, για τη δημιουργία κατάλληλης προπαιδείας που να διευρύνει τις απαραίτητες εμπειρίες του μέσα στο χώρο της αυστραλιώτικης ελληνικής παροικίας, για τη βελτίωση της γλωσσικής ικανότητας, επίδοσης και απόδοσης του, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα εμπιστοσύνης των γονέων και των μαθητών προς το πρόσωπό του. Αντίστροφα, σε περιπτώσεις που ο/η εκπαιδευτικός είναι κάτοχος προσόντων από την Ελλάδα τα προβλήματα που ανακύπτουν έχουν σχέση με την προσαρμογή του στο αυστραλιανό εκπαιδευτικό καθεστώς, τη δυναμική της αυστραλιανής εκπαίδευσης και το ήθος της, την ψυχολογία του ντόπιου παιδιού και την αποδεκτότητά του από τους συναδέλφους της Αυστραλίας.

(δ) **με την έλλειψη επαρκών εποπτικών μέσων διδασκαλίας, βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των παιδιών και την έλλειψη πηγών υποδομής (multimedia resource centres) που βοηθούν το διδάσκοντα και το μαθητή.** Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί της Αυστραλίας αναγνώριζαν, πριν από τη λειτουργική παρέμβαση του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών», την έλλειψη προγραμμάτων και βιβλίων προσαρμοσμένων στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών της Ελληνικής στην Αυστραλία. Κατά το παρελθόν χειρήθηκε χωρίς μεγάλη επιτυχία η συγγραφή βιβλίων στην Αυστραλία με την οικονομική ενίσχυση της Κυβέρνησης και από ιδιωτική πρωτοβουλία. Η έλλειψη αναγνώρισης των συγγραφέων από τους εκπαιδευτικούς, οι αδυναμίες των βιβλίων και η διαφοροποιημένη γνωστική επάρκεια της γλώσσας από τη μαθητική βάση δεν έκαναν αποδεκτά τα βιβλία που εκδόθηκαν. Σε αντίθεση με τη διάθεση πολύχρωμων βιβλίων, που φροντίζουν να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών και να ανταποκριθούν περισσότερο ελαστικά στα διάφορα επίπεδα κατάρτισης των παιδιών, από τους Γάλλους, Ισπανούς και Ιταλούς, οι Έλληνες εκπαιδευτικοί υποχρεώνονταν να περιορισθούν στις ιδιαίτερες ικα-

νόητες και πρωτοβουλία τους, προκειμένου να καταστήσουν το μάθημα ενδιαφέρον και να προσελκύσουν μαθητές. Δεν υπάρχει σειρά εγχειριδίων που ν' αρχίζει από τους αρχαίους και να φθάνει στο δεύτερο ή και τρίτο στάδιο της γλωσσικής επάρκειας που σχολιάζεται παρακάτω διεξοδικά. Απ' την άλλη, οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι δεν επιδειχνουν το ανάλογο ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση ύλης διδασκαλίας, αφού η συγγραφή εγχειριδίων δεν θεωρείται ακαδημαϊκό σύγγραμμα και, κατά συνέπεια, δε λαμβάνεται σοβαρά υπόψη για την προαγωγή τους. Η εισαγωγή βιβλίων από την Ελλάδα και τις ΗΠΑ κρίνεται από την ολότητα σχεδόν του εκπαιδευτικού δυναμικού ως αντιπαραγωγική, άσχετη και αδύναμη να παράσχει κίνητρα και να δραστηριοποιήσει τους μαθητές.

(ε) **με τη διάρκεια της διδασκαλίας**, που ποικίλει ανάλογα με τη δομή και τη φύση του μαθήματος, από 50 λεπτά εβδομαδιαίως, όταν το μάθημα προσφέρεται μόνον ως μέσον πολιτιστικής επίγνωσης κυρίως στους μαθητές μη ελληνικής καταγωγής, από 120 λεπτά, εβδομαδιαίως, όταν προσφέρεται ως ξένη γλώσσα σε μαθητές μικτής προέλευσης, από 240 λεπτά όταν προσφέρεται ως μητρική γλώσσα σε μαθητές κυρίως, που η Ελληνική αποτελεί μητρική γλώσσα ή οικόλεκτο.

(στ) **με την προσέγγιση και μέθοδο διδασκαλίας του μαθήματος**. Τα αναγκαία συστατικά για επιτυχή εκμάθηση συμπεριλαμβάνουν επαρκώς εκπαιδευμένο και προσο-ντούχο εκπαιδευτικό προσωπικό, σταθερό πρόγραμμα, κατάλληλη ύλη και δυνατότητες διδασκαλίας, καθώς και επαρκή ταξινόμηση των μαθητών στο ανάλογο γνωστικό επίπεδο. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί της Αυστραλίας (70%) εφαρμόζουν τη λειτουργική προσέγγιση (*functional and thematic approach*) στη διδασκαλία τους, μέθοδο, η οποία αποσκοπεί στο να καλλιεργήσει και να βελτιώσει τις κοινωνιακές ανάγκες των μαθητών, ιδιαίτερα τις δεκτικές ικανότητες. Η προσέγγιση αυτή αντικατέστησε τη μέθοδο που στηριζόταν στη διδασκαλία της γραμματικής και του τυπολογικού μέρους και ήταν δημοφιλής τα τελευταία 20 χρόνια. Η μέθοδος αυτή σήμερα περιορίζεται σε μαθητές με υψηλή γλωσσική επάρκεια, καλλιεργεί τις παραγωγικές ικανότητες (γραφή-ομιλία) και απευθύνεται σε μαθητές ελληνικής καταγωγής. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν την οπτικο-ακουστική μέθοδο με στόχο τη βελτίωση των ικανοτήτων της κατανόησης και της ομιλίας του μαθητή. Η τελευταία μέθοδος προϋποθέτει εργαστηριακή κάλυψη και δυνατότητες πολυδάπανων εγκαταστάσεων, με αποτέλεσμα να προσφέρεται σχεδόν αποκλειστικά σε μεγάλα ανεξάρτητα σχολεία και πανεπιστήμια.

(ζ) **με την ενδοκοινοτική διένεξη**. Η συνεχιζόμενη σύγκρουση της επίσημης Εκκλησίας με τις Κοινότητες των Ελλήνων και η διχοστασία κατακεραματίζουν τις δυνάμεις της παροικίας, επενεργούν ως αντικίνητρο ιδιαίτερα στους μαθητές ελληνικής καταγωγής και δεν καλλιεργούν τις προϋποθέσεις σφαιρικής και μεθοδευμένης προώθησης της γλώσσας. Στο χώρο αυτό μπορούν να ενταχθούν και τα προβλήματα που ανακύπτουν από την αδιαφορία των Ελλήνων γονέων εκείνων, οι οποίοι πιστεύουν ότι η διατήρηση της γλώσσας και του πολιτισμού είναι αυτόχρονα δεδομένη και εξασφαλισμένη, με αποτέλεσμα την εφησυχαστική αδιαφορία. Στη τελευταία δεκαετία καταργήθηκαν οι σχετικά ολιγάριθμοι σύλλογοι Ελλήνων Γονέων, που λειτουργούσαν στα κρατικά σχολεία, καθώς και η Ομοσπονδία τους στη Βικτώρια, με αποτέλεσμα να σημειωθεί έντονη κρίση στον

αριθμό των νέων σχολείων που εισήγαγαν την Ελληνική. Σχεδόν ανύπαρκτη είναι επίσης η συμμετοχή των Ελλήνων Γονέων στα Σχολικά Συμβούλια των κρατικών σχολείων, τα οποία έχουν, ως ένα μεγάλο βαθμό, τον έλεγχο του προγράμματος διδασκαλίας

Άλλα προβλήματα τα οποία προκαλούν τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού, είναι η συνεχής εσωτερική μετανάστευση των Ελλήνων από τα εσωτερικά προάστια, όπου ήσαν συναθροισμένοι τα τελευταία 40 χρόνια, προς τα εξωτερικά με χαμηλή πυκνότητα του ελληνικού έμφυχου δυναμικού. Οι διαρκείς μετακινήσεις προς τις άλλες Πολιτείες διασπείρουν επίσης τη συνεκτικότητα της παρακολούθησης και οδηγούν πολλούς μαθητές να διακόπτουν τις σπουδές τους στην ελληνική γλώσσα. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1975-2001 σημειώθηκε επίσης μεγάλη έξοδος των μαθητών από το κρατικό σύστημα προς τα ανεξάρτητα σχολεία, όπου δεν υπάρχει ειδική μέριμνα για τη διδασκαλία των γλωσσών πέρα από τις εμπορικές και νεοεμπορικές. Το 2001, σύμφωνα με τον Υπουργό Παιδείας της χώρας, Dr David Kemp¹, το ποσοστό των μαθητών που φοιτούσαν σε μη κρατικά σχολεία της χώρας ξεπέρασε το 48%, γεγονός που οδήγησε στη διακοπή ελληνόγλωσσων προγραμμάτων από πολλά κρατικά σχολεία.

Συνοψίζοντας, σημειώνεται ότι αποτελούν απειλή για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση των παιδιών της Αυστραλίας (α) ο ψηλός βαθμός των εξωγαμιών, διότι αποδυναμώνεται η ισχυρότερη γλωσσική επικράτεια διατήρησης της Ελληνικής στην Αυστραλία, δηλαδή η οικογένεια, (β) η οικονομική διάθεση της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία δείχνοντας έντονα σημεία αποεθνικοποίησής της, επιχειρεί την καθιέρωση της Αυστραλιανής Αγγλικής στο τελετουργικό και ως μέσο γενικότερης επικοινωνίας, (γ) η εκστρατεία των ελληνικών εφημερίδων να υιοθετήσουν αυστραλόγλωσσα ένθετα απευθυνόμενα στη δεύτερη και τρίτη γενεά, (δ) η τάση αποδοχής της Αυστραλιανής από τη δεύτερη γενεά ως μέσου επικοινωνίας με την πρώτη γενεά, διότι νιώθουν ότι οι όποιες γλωσσικές δυσκολίες στην Ελληνική τους ενδεχομένως να στερούν την ευκαιρία να αναρριχηθούν στην κοινοτική εξουσία και (ε) η σωβινιστική υπερεπάρκεια που νιώθουν οι μονόγλωσσοι Αυστραλοί χρησιμοποιώντας την Αγγλική.

Διεξοδική ανάλυση των τελευταίων ερευνητικών πορισμάτων του Εθνικού Κέντρου Ελληνικών Μελετών και Έρευνας του Πανεπιστημίου La Trobe έδειξε ότι προτεραιότητα στη συγγραφή των βιβλίων πρέπει να δοθεί προς τα ελληνόγλωσσα προγράμματα που αφορούν τους μαθητές προσχολικής και στοιχειώδους σχολικής ηλικίας, διότι εκεί επικεντρώνεται το ουσιαδότερο πρόβλημα. Η επόμενη εικοσαετία (2001-2021) θα είναι αποφασιστικής σημασίας για την ελληνόγλωσση παιδεία της Ωκεανίας, αφού επί του παρόντος

(α) ο δείκτης της γλωσσικής απόκλισης στα παιδιά της σχολικής ηλικίας παραμένει υψηλός. Το ποσοστό αποχής των παιδιών σχολικής ηλικίας από την ελληνόγλωσση εκπαίδευση κυμαίνεται από 28% στα αστικά κέντρα με συμπαγή πληθυσμό, μέχρι 37% στις άλλες πρωτεύουσες των Πολιτειών της Αυστραλίας και σε 68% στη Νέα Ζηλανδία.

(β) ο δείκτης της γλωσσικής συγκράτησης είναι ισχυρός στα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά χαλαρός στις μικρές πόλεις της Αυστραλίας και στη Νέα Ζηλανδία (15-27% των μαθητών δεν περατώνουν τη φοίτησή τους στα ελληνόγλωσσα προγράμματα που αρχίζουν),

(γ) το 78-86% των παιδιών που προέρχονται από διεθνικούς γάμους δεν παρακολουθούν τα ελληνόγλωσσα προγράμματα,

(δ) ποσοστό 31-41% του μαθητικού δυναμικού στην Αυστραλία και 78-85 στα εκατό στη Νέα Ζηλανδία αρχίζει την ελληνόγλωσσα εκπαίδευσή του χωρίς να γνωρίζει στοιχειωδώς την Ελληνική.

Επί πλέον, οι μαθητές των προγραμμάτων του Δημοτικού φαίνεται ότι αποκτούν επαρκή αναγνωστική δεξιότητα, αλλά δεν μπορούν να ανταποκριθούν στους άλλους μηχανισμούς της γλώσσας, ιδιαίτερα στην εκφραστική δεξιότητα. Το επίπεδο της κατανόησης παραμένει υψηλό, διότι η Ελληνική λειτουργεί ακόμη ως οικολέκτος (βλέπε παρακάτω), αλλά δεν υπάρχει ευχερής καλλιέργεια της έκφρασης με αποτέλεσμα να προκαλείται λεξιλογική σύγχυση και λεξιπενία, μορφολογικές και συντακτικές αποκλίσεις, με ιδιαίτερα προβληματικά τα ανακόλουθα στα άρθρα, γένη και αριθμούς και την έντονη εναλλαγή του γλωσσικού κώδικα (code switching). Σημειώνεται μια φθίνουσα πορεία, όσον αφορά την ομιλητική (φωνηματική και φωνολογική) ικανότητα, δασεία εκφορά των οδοντοφατνιακών συμφωνικών φωνημάτων, αλλοίωση του τρόπου και της φύσης της εκφοράς των φωνηεντικών φωνημάτων, κυρίως του ανοικτού /α/ κ.λπ.), ενώ οι μηχανισμοί της γραφής και της σύνταξης είναι ακόμη περισσότερο αδύνατοι.

Στα υπάρχοντα διδακτικά αναγνωστικά εγχειρίδια εμφανής είναι η έλλειψη ροής στο λεξιλόγιο των μαθημάτων που προσφέρονται, ήτοι δεν υπάρχει θεματική αλληλουχία, ανανέωση και επανάληψη ή πρόσβαση από το μέρος στο σύνολο, η απουσία ασκήσεων και προγραμμάτων που να θεραπεύουν τα βασικά μορφοσυντακτικά ανακόλουθα και η πλημμελής εμφάνιση του θεματικού κεντρίσματος.

Ο ρόλος των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων, ωστόσο, πέρα από την έμφαση στην όποια διδασκαλία της γλώσσας, δεν επεκτείνεται αποτελεσματικά σε άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες της παιδείας των Ελλήνων εποίκων. Για παράδειγμα, η καλλιέργεια της ελληνικής μουσικής, ελληνικής μαγειρικής και των ελληνικών εθίμων ως αντικείμενο ηθογραφικό δεν εξετάζονται με τη δέουσα προσοχή. Περιθωριοποιημένες είναι και άλλες εκδηλώσεις της φυσιογνωμίας του ελληνικού πολιτισμού, για παράδειγμα το τραγούδι και το θέατρο, ίσως τα σημαντικότερα μέσα προώθησης του Ελληνικού πολιτισμού. Η διδασκαλία της Ελληνικής στον εθνοτικό φορέα αποβλέπει κυρίως στην εξυπηρέτηση της ανάγκης να διατηρηθεί η Ορθοδοξία, στη βελτίωση της γλωσσικής επάρκειας της Ελληνικής για λόγους ακαδημαϊκούς (φοίτηση σε Πανεπιστήμια), πνευματικούς (μελέτη ελληνόγλωσσων κειμένων στην πρωτότυπη μορφή τους), συναισθηματικούς (σχέσεις με την Ελλάδα και τους Έλληνες), επαγγελματικούς (άσκηση επαγγελμάτων που σχετίζονται με τη γλώσσα, όπως, παραδείγματος χάριν, στον κτηματομεσιτικό κλάδο, τον τουρισμό και τη φιλοξενία, την εκπαίδευση και τους μεταφραστές) και στην προβολή της συμβολικής χρήσης της γλώσσας, δηλαδή ως φαινομένου πολιτιστικής ταυτότητας.

Οι παραγωγικές και αφομοιωτικές ικανότητες της Ελληνικής στην Αυστραλία δεν λειτουργούν άλλωστε, εξαιτίας των περιορισμών που ασκεί αλλοτροπικά το ξενόγλωσσο περιβάλλον, ενώ οι εκφραστικές δυνατότητες παραμένουν στάσιμες. Ο κυριότερος κίνδυνος που εμφωλεύει έχει σχέση με τον υποτονικό και ελλειμματικό χαρακτήρα της Ελληνικής

εθνολέκτου, ως νόρμας, ως μέσου δηλαδή καθημερινής επικοινωνίας με συμβατικό χαρακτήρα. Οι περιορισμοί που ασκούνται στην Ελληνική από την κυρίαρχη γλώσσα, την Αυστραλιανή, μειώνουν τις εσωτερικές και εξωτερικές γλωσσικές αντιστάσεις της πρώτης. Αν σ' αυτό προστεθεί και η γενικότερη τάση που έχει σχέση με την οικονομία της έκφρασης και την ανάγκη για ταχύτατη διεκπεραίωση του γλωσσικού μηνύματος, τότε τα προβλήματα αυξάνουν. Η οικονομία της έκφρασης αποχυμώνει τον λόγο (περιορίζονται οι εκφραστικές αποχρώσεις του λόγου και επιβάλλονται σολοικισμοί, αρρυθμίες και παρατονισμοί), ισοπεδώνει τη μορφοσυντακτική ορθότητα και προκαλεί σοβαρότατη λεξιπενία.

Η γενική διάγνωση είναι ότι τα σχολεία με την παρούσα μορφή διδασκαλίας και διάρθρωση εκπαιδευτικού προγράμματος δεν βοηθούν στην καλλιέργεια των γλωσσικών ικανοτήτων. Κύριοι παράγοντες ανάσχεσης της ελληνομάθειας και εμπέδωσης ενός σωστού προγράμματος είναι ουσιαστικά το μονοήμερο της εκπαίδευσης, ο περιορισμένος αριθμός των ωρών και η ασυνεπής παρακολούθηση των μαθημάτων. Οι σχολικές εορτές και οι προετοιμαστικές διαδικασίες (πρόβες, τραγούδια και χοροί), αν και καλλιεργούν πολιτιστική σχέση με την Ελλάδα, δεν επιτρέπουν τη σωστή και επαρκή εφαρμογή του σχολικού προγράμματος. Η απόκτηση γλωσσικής επίτευξης (language achievement) με την παρακολούθηση ενός απαιτητικού γλωσσικού προγράμματος είναι δυνατή μόνο στο ένα τρίτο των σπουδαστών. Κύριες αιτίες της γενικότερης αδιαφορίας, που χαρακτηρίζουν τις ελληνικές σπουδές, είναι η έλλειψη ροής στο λεξιλόγιο των μαθημάτων που προσφέρονται, ήτοι δεν υπάρχει θεματική αλληλουχία, ανανέωση και επανάληψη ή πρόσβαση από το μέρος στο σύνολο, η απουσία ασκήσεων και προγραμμάτων που να θεραπεύουν τα βασικά μορφοσυντακτικά ανακόλουθα και η πλημμελής εμφάνιση του θεματικού κεντρίσματος μέσα από τα υπάρχοντα αναγνωστικά εγχειρίδια.

Προκειμένου να ενεργοποιηθεί με ζωντανό ρυθμό η ελληνομάθεια είναι ανάγκη να γίνουν βασικές τομές (α) στη λειτουργία των σχολείων (αύξηση αριθμού ωρών διδασκαλίας, συχνότητας), (β) τη χρήση βιβλίων με ενότητες και θέματα που καλλιεργούν τη θεματική ροή, που δίδουν έμφαση στους μηχανισμούς της έκφρασης και της ομιλητικής δεξιότητας) και (γ) στην αναγκαιότητα να μετεκπαιδευτούν οι εκπαιδευτικοί σε νέα συστήματα διδασκαλίας και αξιολογήσεις υλικού και προγραμμάτων. Χρειάζεται να εφαρμοσθεί παρεμβατική πολιτική από την Κοινότητα και να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα.

6.2.1 Αναγκαία μέτρα

1. Απαιτείται να δρομολογηθεί από τον οργανωμένο Ελληνισμό και τους φορείς εξουσίας του μεθοδευμένη πολιτιστική επίθεση (cultural offensive), ως εξής:

- με την ίδρυση και λειτουργία τουλάχιστον ενός κέντρου νεότητας σε κάθε πόλη, όπου μπορεί να καλλιεργείται ο ελληνικός πολιτισμός (εικαστικές τέχνες, θέατρο, μουσική, χορός)

- με τη λειτουργία προγράμματος άφιξης σε μορφή in residence artists καλλιτεχνών, ηθοποιών θεάτρου, κινηματογράφου, ζωγράφων, γλυπτών, τενόρων, μουσικών, ώστε να κάνουν διαλέξεις και να παραδίδουν μαθήματα στα κέντρα αυτά νεότητας στους πολλαπλασιαστές του ελληνικού πολιτισμού (δασκάλους, καθηγητές, προπονητές)

● με τη ζωντανή και εύρωστη παρουσίαση του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού σε όλες τις εκφάνσεις των τεχνών. Οι φουστανελάδες και οι Αμαλίες αποτελούν εθνικά σύμβολα, τα οποία πρέπει να σεβόμαστε, αλλά είναι πλέον αναχρονιστικά. Δεν πείθουν και δεν αποδίδουν τη σύγχρονη ελληνική πολιτιστική πραγματικότητα. Εξυτηρέτησαν άλλες ιστορικές συγκυρίες. Η σύγχρονη Ελλάδα έχει να επιδείξει άθλους στη μουσική, στην όπερα, στη μουσικοσύνθεση, στη μουσουργία (στην Αυστραλία στα ελληνόδικα ακούγονται μόνο οι ήχοι του τσιφτετελιού και του ζεμπέκιου). Η σύγχρονη Ελλάδα δεν είναι το πολιτιστικό τέλος της Ευρώπης, έχει να επιδείξει καλλιτέχνες, είναι η πλέον θεατροφιλή χώρα της Ευρώπης, όπως και στην Αρχαία Ελλάδα, έχει μεγάλους ποιητές, πεζογράφους, ανθρώπους που παράγουν πολιτισμό και δεν είναι δυνατόν να κερδίσουμε τους νέους μόνο με το τσάμικο και το καλαματιανό. Πρέπει να τους εμφυσήσουμε περηφάνια για ό,τι σήμερα συντελείται στην Ευρωπαϊκή Ελλάδα. Η Καθολική Εκκλησία κατήργησε συγκαιρινά τις υποχρεωτικές λειτουργίες στους ναούς της για τους μαθητές των Καθολικών σχολείων και εισήγαγε μαθήματα *pastoral care*, διδασκαλία επί των προβλημάτων επαγγελματικού προσαρμοσμού και αγωνίας των νέων να προσαρμοσθούν σ' έναν κόσμο συναγωνιστικό και απάνθρωπο. Εμείς πότε θα προσαρμόσουμε τον πολιτισμό μας ώστε να έχει σχέση με τις ανάγκες και τις ανησυχίες των νέων μας;

● Η λειτουργία μουσικών, πολιτιστικών και λογοτεχνικών αγώνων με θέματα που έχουν σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό, με την αθλοθέτηση επάθλων, τη χορηγία υποτροφιών θα προσελκύσουν χιλιάδες ελληνόπουλα στο σύγχρονο Ελληνικό πολιτισμό. Για παράδειγμα, το Ταξίδι του Οδυσσέα, που οργανώθηκε από το Υπουργείο Αιγαίου της Ελλάδος και το EKEME προσέλκυσε πάνω από 3.000 συμμετοχές, Αυστραλών, Ασιατών, Ευρωπαίων και Ελλήνων.

● Οι ελληνικές επιχειρήσεις και βιομηχανίες της Αυστραλίας πρέπει να αναγνωρίσουν ότι έχουν να επιτελέσουν κοινωνικό ρόλο. Δε λειτουργούν απλά με αποκλειστικό σκοπό τον πλουτισμό και την αύξηση των κερδών. Το χρήμα και τα πλούτη αποτελούν ευδαιμονία, ευτυχία, έλεγε ο Αριστοτέλης, μόνον εφόσον αυτός που τα διαθέτει έχει ως στόχο να βελτιώσει τη ζωή του, τη ζωή των συμπολιτών του, μόνον όταν μπορέσει να ευερεγθήσει, να γίνει μαικήνας και προστάτης της τέχνης και των γραμμάτων.

2. Λειτουργία ελληνο-αυστραλιανού εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου με μηχανισμούς συνεργασίας και αλληλεξάρτησης με τον αντίστοιχο κόσμο της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ενωμένης Ευρώπης.

3. Ίδρυση και λειτουργία κέντρων προβολής και διάχυσης του ελληνικού πολιτισμού αξιοποιώντας το κρατικό σύστημα παιδείας και το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

4. Ίδρυση και λειτουργία εστιών κοινωνικής πρόνοιας και φροντίδας του Ελληνισμού της Αυστραλίας. Η Αυστραλιανή Κυβέρνηση διαθέτει κονδύλια και μηχανισμούς, ώστε ο Ελληνισμός να ιδρύσει Οργανισμούς Κοινωνικής Πρόνοιας, που θα συντηρούνται αποκλειστικά από επιχορηγήσεις του αυστραλιανού δημοσίου, όχι μόνον βέβαια για τους γέροντες, αλλά και για τους ανέργους, τους ασθενείς, τους ναρκομανείς, καθώς και υπηρεσίες που έχουν σχέση με τον επαγγελματικό προσαρμοσμό.

5. Στο χώρο παιδείας είναι ανάγκη να ιδρυθούν:

- Παιδικοί σταθμοί για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, όπου θα χρησιμοποιείται μόνον η ελληνική γλώσσα (πέντε με έξι ώρες ημερησίως). Τα προγράμματα αυτά στηρίζει οικονομικά η Ελληνική Πολιτεία και το Αυστραλιανό Υπουργείο Πρόνοιας.

- Λειτουργία πραγματικά δίγλωσσων σχολείων από τις μεγάλες Ελληνικές Κοινότητες, όπως συνέβηκε στη Μελβούρνη και στην Πέροθη.

- Στήριξη των Τμημάτων, Τομέων, Εδρών και Κέντρων Ελληνικών Σπουδών, Μελετών και Έρευνας. Επιβολή εξάωρης και οκτάωρης ελληνόγλωσσης διδασκαλίας στα κοινοτικά σχολεία, καθώς και στα Ημερήσια Ελληνικά. Δεν είναι δυνατόν, να μάθει το παιδί Ελληνικά με δύο-τρεις ώρες διδασκαλίας.

6.3 Συμπεράσματα και προτάσεις

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε και σε σχέση πάντα με την ερμηνεία και τα συμπεράσματα, που ήδη διατυπώθηκαν στην περίληψη, θα καταθέσουμε στην ενότητα αυτή κάποια επιπρόσθετα συμπεράσματα και προτάσεις.

Με την αυγή του νέου αιώνα, με τη συμπλήρωση μισού αιώνα από τη μαζική εποίκιση Ελλήνων εποίκων στους Αντίποδες και μίας γενιάς από τον τερατισμό της μετανάστευσης νοτιευρωπαϊών, η Ελληνική χρησιμοποιείται ακόμη ως όργανο επικοινωνίας από τους ελλαδογεννημένους, ως μέσον προβολής εθνοτικογλωσσικής ταυτότητας από τους αυστραλογεννημένους και ως σύμβολο πολιτιστικής σύγκλισης από τους αλλοεθνείς κατοίκους της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας.

Παρά την ύπαρξη ελληνόγλωσσων διαφημίσεων στους εμπορικούς και κρατικούς «τηλεοπτικούς» και ραδιοφωνικούς σταθμούς, την εμφάνιση ελληνόγλωσσων αφισών σε περίοπτες θέσεις σε όλες τις αυστραλιανές μεγαλουπόλεις, κυρίως, όμως στη Μελβούρνη και στο Σίδνεϊ, με στόχο τη μονόγλωσση ελληνική πελατεία, και, τέλος, παρά τη μαζικότητα της εκμάθησης και τη συμβολικότητα της χρήσης της από τους Ελληνοαυστραλούς της δεύτερης και τρίτης γενιάς, δεν απολαμβάνει το ανάλογο κύρος και παραμένει με το γόητρο της γλώσσας μιας εθνοτικής ομάδας στην Αυστραλία.

Επιπλέον, η έρευνα αυτή επιβεβαίωσε ότι η Ελληνική δεν ανέπτυξε αρκετούς μηχανισμούς, που να επιτρέπουν το συναγωνισμό της με άλλες εμπορικές (lingua franca) γλώσσες (Γαλλική, Γερμανική, Ισπανική), νεοεμπορικές (Austrade Languages) (Ιαπωνική, Μανδαρινική, Ινδονησιακή-Μαλαισιακή), αλλά και κύριες γλώσσες των εθνοτικών ομάδων της Αυστραλίας (Ιταλική). Στην περίπτωση της Ιταλικής, η οποία διέσχεται οξύτερη κρίση στο κρατικό σύστημα, ισχύει η γενναιότατη ενίσχυση των προγραμμάτων της μέσα από το σύστημα της Καθολικής Εκπαίδευσης, της οποίας Καθολικής Εκπαίδευσης ο γενικός Προϋπολογισμός ενισχύεται κατά 58% από την Κοινοπολιτειακή Κυβέρνηση- μοναδικό φαινόμενο στον κόσμο.

Το μεγάλο σχετικά ποσοστό των αλλοεθνών και αλλόγλωσσων, που επιλέγει την Ελληνική στηρίζει την απόφασή του στο ότι: (α) είναι μια γλώσσα που προσφέρεται υποχρεωτικά το σχολείο, (β) στη χώρα συνοικεί συμπαγής πληθυσμός Ελλήνων εποίκων και (γ) στο κλέος του ελληνικού πολιτισμού.

Η Ελληνική μπορεί να καταστεί ανταγωνιστική, παρά τις εγγενείς αδυναμίες, που της

ασκούνται στο χώρο της επαγγελματικής αποκατάστασης των σπουδαστών της, των διακρατικών εμπορικών συναλλαγών και άλλων πολιτικο-οικονομικών αιτιών, εφόσον:

(α) δρομολογηθούν οργανωμένα αναλυτικά προγράμματα, που δίνουν ισοβαρή έμφαση τόσο στη γλωσσική επάρκεια, όσο και στην πολιτιστική καλλιέργεια,

(β) αναγνωρισθεί από τους φορείς της ως επιτυχής διδασκαλία της γλώσσας όχι μόνον η διατήρησή της ως μητρικής ή συμβολικής γλώσσας από τους Έλληνες στο γένος σπουδαστές της, αλλά θεσπισθούν επιπρόσθετα επίπεδα κατάρτισης και γλωσσικής επίδοσης, όπως άλλωστε συμβαίνει με τις εμπορικές και νεοεμπορικές γλώσσες,

(γ) προωθηθούν κυρίως πολιτιστικά και εμπορικά κίνητρα για εκμάθησή της, εκμεταλλευόμενοι την έξαρση της τουριστικής οικονομίας και την πρόσφατη ανέλιξη της βιομηχανίας φιλοξενίας (hospitality industry) στην Αυστραλία αλλά και το νευραλγικό και ευαίσθητο χώρο της Ελλάδας στην καθ' ημάς Ανατολή, και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια, την Ανατολική Ευρώπη δια μέσου της Ενωμένης Ευρώπης,

(δ) προωθηθούν τα γλωσσικά οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν σπουδάζοντας την Ελληνική, ήτοι διεύρυνση του λεξιλογίου της Αυστραλιανής Αγγλικής, εναργέστερη κατανόηση των μηχανισμών και των δυνατοτήτων της τελευταίας. Προωθηθούν επίσης τα πνευματικά οφέλη από την εκμάθηση της Ελληνικής, ήτοι ανάγνωση και κατανόηση των αρχαιότερων μνημείων του λόγου του Δυτικού Πολιτισμού και του Χριστιανισμού,

(ε) καθιερωθούν βιώσιμα προγράμματα αποτελεσματικής εκμάθησης της γλώσσας. Το πολυεδρικό, πολυσχηματικό και πολυεπίπεδο των φορέων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης δεν αποτελούν αρνητικούς παράγοντες, εφόσον καλλιεργηθούν οι προϋποθέσεις συγκράτησης του σπουδαστικού δυναμικού και επιτευχθεί το μαθησιακό ζητούμενο, κατά περίπτωση,

(στ) υιοθετήσουν οι εκπαιδευτικοί της ανάλογες μεθόδους διδασκαλίας και ελαστικά προγράμματα διδασκαλίας, έχοντας υπόψη τους περιορισμούς, που ασκούν το ποικίλο μαθησιακό επίπεδο και η γνωσιολογική ασυνέπεια κατά τάξη,

(ζ) εκτυπωθούν κατάλληλα βιβλία, που αναγνωρίζουν τους γλωσσικούς περιορισμούς, που ήδη αναλύθηκαν στα προηγηθέντα σχετικά κεφάλαια, τη θεματική ροή, την καλλιέργεια όλων των επιπέδων της γλώσσας, τη μαθησιακή ασυνέπεια, την ποικιλία των επιπέδων γλωσσικής επάρκειας κατά τάξη και το ζητούμενο επίπεδο κατάρτισης,

(η) διαμορφωθούν και τεθούν σε λειτουργία μηχανισμοί, που εξασφαλίζουν συνέχιση των σπουδών από την πρωτοβάθμια προς τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και από επίπεδο σε επίπεδο εκμάθησης για τους ομογενείς και αλλοεθνείς σπουδαστές.

Η έρευνα στα πλαίσια του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών» έδειξε ότι η Ελληνική παραμένει ακμαία, όχι τόσο από την άποψη της γλωσσικής της κατάστασης, όσο από την άποψη της αριθμητικής δύναμης των σπουδαστών της και των φορέων παροχής ελληνόγλωσσων προγραμμάτων. Η Ελληνική σήμερα είναι η τέταρτη πλέον ευρέως διαδεδομένη γλώσσα της χώρας. Η Βικτώρια, η Νέα Νότια Ουαλία και η Νότιος Αυστραλία έχουν αναπτύξει συστηματικότερα προγράμματα εμπέδωσής της και διασφαλίζουν το κύρος της Ελληνικής ως γλώσσας ευρύτατης χρήσης. Η ακμαιότητα αυτή της Ελληνικής, ωστόσο, θα εξαρτηθεί από το κατά πόσον θα παραμείνει αποτελεσματική η διδασκαλία της σε όσο το

δυνατό μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων της Αυστραλίας. Ως εκ τούτου, η Ελληνική παρουσιάζει παράλληλα ορισμένες σοβαρές αδυναμίες, οι οποίες έχουν σχέση με τους εξής παράγοντες:

(α) Εμφανής είναι η έλλειψη συνεκτικότητας και συνοχής μεταξύ των φορέων ελληνόγλωσσων προγραμμάτων, καθώς και μεταξύ των επιπέδων εκμάθησης στον αυτό φορέα. Η κατάσταση αυτή εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους, διότι σε αρκετές περιπτώσεις καθίσταται ακόμη και ανταγωνιστική με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η έναρξη και λειτουργία νέων προγραμμάτων ή να διακόπτεται η παροχή άλλων.

(β) Η επικρατούσα αντίληψη στην ευρύτερη αυστραλιανή κοινωνία ότι η Ελληνική αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο της ελληνικής παροικίας. Η τάση αυτή ενισχύεται από την οργανωμένη παροικία, η οποία φροντίζει σχεδόν αποκλειστικά μόνον για τους Έλληνες στο γένος σπουδαστές και αδιαφορεί για τις μικρότερες ομάδες σπουδαστών που εκφράζουν ενδιαφέρον να την εκμάθουν. Η έλλειψη ελληνόγλωσσων προγραμμάτων για σπουδαστές μη ελληνικής καταγωγής στον κοινοτικό φορέα είναι σχεδόν παντελής.

(γ) Η προοδευτική συρρίκνωση του μαθητικού πληθυσμού στα ελληνόγλωσσα προγράμματα του κρατικού φορέα και η έξοδος του στα παροικιακά, πέρα από τις ευρύτερες ψυχολογικές και κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις που έχει, ενισχύει την άποψη ότι τα Ελληνικά, ακόμη και ως προνόμιο της Ελληνικής Παροικίας, δεν αποτελούν αντικείμενο απολαβής της ευρύτερης ομογένειας, αλλά μέρους της. Η άποψη ότι ενδέχεται στο μέλλον η εκμάθηση της Ελληνικής να αποτελέσει προνόμιο μιας μερίδας μόνον του Ελληνισμού αποτελεί αφ' εαυτής αντικίνητρο και ανασχετικό παράγοντα εκμάθησής της.

(δ) Η έλλειψη ενός γλωσσικού χάρτη της Ελληνικής, διαμορφωμένου με βάση τη διασύνδεση των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων, από τα πρωτοβάθμια προς τα δευτεροβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, ώστε να ρυθμισθεί και να διασφαλισθεί κατά τρόπο αποτελεσματικό η συνέχειά τους. Σε πολλά προάστια της Αδελαΐδας, του Σύδνεϋ και της Μελβούρνης λειτουργούν πέντε και έξι ελληνόγλωσσα προγράμματα σε δημοτικά σχολεία, χωρίς να διασφαλίζεται η συνέχειά τους στα Γυμνάσια των αυτών προαστίων. Επίσης, στην Κουησλάνδη και Βόρεια Επικράτεια λειτουργούν ελληνόγλωσσα προγράμματα μόνο στα δευτεροβάθμια κρατικά σχολεία, ενώ στη Δυτική Αυστραλία μόνο στα δημοτικά.

(ε) Η ελλιπής λειτουργία ελληνόγλωσσων προγραμμάτων μετά το Δημοτικό, στα εθνοτικά σχολεία. Γυμνασιακά τμήματα στην Ελληνική δεν λειτουργούν στα κοινοτικά σχολεία της Πέρθης, της Βρισμπάνης, του Χόμπαρτ, του Ντάργουιν και της Καμπέρας.

(στ) Το ανεπαρκές των ωρών διδασκαλίας και της συχνότητας διδασκαλίας.

Η έξοδος των σπουδαστών της Ελληνικής προς τα απογευματινά και ελληνικά ημερήσια ανεξάρτητα σχολεία, η έλλειψη οργανωμένης εκπαιδευτικής υποδομής στα νεόδημητα προάστια, όπου μεταναστεύουν οι αυστραλογεννημένοι Έλληνες γονείς, η αδιαφορία των γονέων, η έλλειψη συστηματικής διαφώτισης γονέων και σπουδαστών για τα οφέλη που προκύπτουν από την εκμάθηση της Ελληνικής και ο υψηλός σχετικά δείκτης των διεθνικών γάμων προκαλούν σοβαρή εθνογλωσσική απόκλιση προς την κυρίαρχη γλώσσα και πολιτιστικό περιβάλλον.

Η έρευνα στα πλαίσια του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών» έδειξε επίσης ότι οι παραγωγικές και αφομοιωτικές ικανότητες της Ελληνικής στην Αυστραλία δεν λειτουργούν αποτελεσματικά, εξαιτίας των περιορισμών που ασκεί αλλοτροπικά το ξενόγλωσσο περιβάλλον, ενώ οι εκφραστικές δυνατότητες παραμένουν στάσιμες. Ο κυριότερος κίνδυνος που εμφωλεύει έχει σχέση με τον υποτονικό και ελλειμματικό χαρακτήρα της ελληνικής εθνολέκτου, ως νόρμας, ως μέσου δηλαδή καθημερινής επικοινωνίας με συμβατικό χαρακτήρα. Οι περιορισμοί, που ασκούνται στην Ελληνική από την κυρίαρχη γλώσσα, την Αυστραλιανή, μειώνουν τις εσωτερικές και εξωτερικές γλωσσικές αντιστάσεις της πρώτης. Αν σ' αυτό προστεθεί και η γενικότερη τάση που έχει σχέση με την οικονομία της έκφρασης και την ανάγκη για ταχύτατη διεκπεραίωση του γλωσσικού μηνύματος, τότε τα προβλήματα αυξάνουν. Η οικονομία της έκφρασης αποχυμώνει τον λόγο (περικόπτονται οι εκφραστικές αποχρώσεις του λόγου και επιβάλλονται σολοικισμοί, αρρυθμίες και παρατονισμοί), ισοπεδώνει τη μορφοσυντακτική ορθότητα και προκαλεί σοβαρότατη λεξιπενία.

Η γενική διάγνωση είναι ότι τα σχολεία, με την παρούσα μορφή διδασκαλίας και διάθροψη εκπαιδευτικού προγράμματος, δε βοηθούν στην καλλιέργεια των γλωσσικών ικανοτήτων. Κύριοι παράγοντες ανάσχεσης της ελληνομάθειας και εμπέδωσης ενός σωστού προγράμματος είναι ουσιαστικά το μονοήμερο της εκπαίδευσης, ο περιορισμένος αριθμός των ωρών και η ασυνεπής παρακολούθηση των μαθημάτων. Οι σχολικές εορτές και οι προετοιμαστικές διαδικασίες (πρόβες, τραγούδια και χοροί), αν και καλλιεργούν και ενισχύουν πολιτιστική συνείδηση δεσμού με την Ελλάδα, δεν επιτρέπουν τη σωστή και επαρκή εφαρμογή του σχολικού προγράμματος. Η απόκτηση γλωσσικής επίτευξης (language achievement) με την παρακολούθηση ενός απαιτητικού γλωσσικού προγράμματος είναι δυνατή μόνο στο ένα τρίτο των σπουδαστών. Κύριες αιτίες της γενικότερης αδιαφορίας που χαρακτηρίζουν τις ελληνικές σπουδές είναι η έλλειψη ροής στο λεξιλόγιο των μαθημάτων που προσφέρονται, ήτοι δεν υπάρχει θεματική αλληλουχία, ανανέωση και επανάληψη ή πρόσβαση από το μέρος στο σύνολο, η απουσία ασκήσεων και προγραμμάτων που να θεραπεύουν τα βασικά μορφοσυντακτικά ανακόλουθα και η πλημμελής εμφάνιση του θεματικού κεντρίσματος μέσα από τα υπάρχοντα αναγνωστικά εγχειρίδια.

Αναφορικά με τους ομογενείς σπουδαστές της Ελληνικής, η παρούσα έρευνα έδειξε ότι οι μαθητές των απογευματινών σχολείων αποκτούν σχετικά επαρκή αναγνωστική δεξιότητα, αλλά δεν μπορούν να ανταποκριθούν στους άλλους μηχανισμούς της γλώσσας, ιδιαίτερα στην ομιλητική και εκφραστική δεξιότητα. Το επίπεδο της κατανόησης παραμένει υψηλό, διότι η Ελληνική συνεχίζει να λειτουργεί ως οικόλεκτος, αλλά δεν υπάρχει ευχερής καλλιέργεια της έκφρασης, με αποτέλεσμα να προκαλείται λεξιλογική σύγχυση και μορφολογικές και συντακτικές αποκλίσεις με ιδιαίτερα προβληματικά την ορθότητα, τη λεξιπενία, τα ανακόλουθα στα άρθρα, γένη και αριθμούς και την έντονη εναλλαγή του γλωσσικού κώδικα. Σημειώνεται μια φθίνουσα πορεία, όσον αφορά την ομιλητική ικανότητα, ενώ οι μηχανισμοί της γραφής και της σύνταξης είναι ακόμη περισσότερο αδύνατοι.

Προκειμένου να ενεργοποιηθεί με ζωντανό ρυθμό η ελληνομάθεια στα εθνοτικά σχολεία, είναι ανάγκη να γίνουν βασικές τομές (α) στη λειτουργία των σχολείων (αύξηση αριθμού ωρών διδασκαλίας, συχνότητας), (β) τη χρήση βιβλίων με ενότητες και θέματα που καλ-

λιεργούν τη θεματική ροή, που δίδουν έμφαση στους μηχανισμούς της έκφρασης και της ομιλητικής δεξιότητας) και (γ) στην αναγκαιότητα να μετεκπαιδευτούν οι εκπαιδευτικοί σε νέα συστήματα διδασκαλίας και αξιολογήσεις υλικού και προγραμμάτων. Χρειάζεται να εφαρμοσθεί παρεμβατική πολιτική από την Κοινότητα και την ιδιωτική πρωτοβουλία, από τους φορείς δηλαδή οι οποίοι παραμένουν οι κατ' εξοχήν υπεύθυνοι του είδους αυτού της εκπαίδευσης. Ρεαλιστική είναι η λύση που αναφέρεται στην καθιέρωση επιμορφωτικών σεμιναρίων αξιοποίησης των ομογενών εκπαιδευτικών που αποφοιτούν από τα Αυστραλιανά ΑΕΙ προς εμπλουτισμό της γλωσσικής και πολιτιστικής τους υποδομής.

Η ένταξη των Εθνοτικών Σχολείων στο γραφειοκρατικό σύστημα των Πολιτειακών Κυβερνήσεων το 1992 και η δημιουργία του Ethnic School Directorate, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη χρηματοδότησή τους, η καθιέρωση ετήσιας κατά κεφαλήν χρηματικής επιδότησης και η αναγνώριση των τμημάτων τους ως πληρούντα τις προϋποθέσεις αξιολόγησης των υποψηφίων τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου, ήσαν οι κυριότεροι παράγοντες που οδήγησαν στην πληθυσμιακή αύξηση των μαθητών τους. Η ανάληψη της ευθύνης επιδότησης των εθνοτικών σχολείων από την πολιτειακή Κυβέρνηση της Βικτωρίας είχε ως συνέπεια τη διαμόρφωση ευρύτερης νοοτροπίας αποδεκτικότητας και αναγνώρισης. Ωστόσο, παρά τα σοβαρά επιτεύγματα στο τρόπο της οργάνωσης που μεθοδεύθηκαν την τελευταία πενταετία, σοβαρότατα παραμένουν τα προβλήματα έλλειψης επίσημης πολιτικής και ενός οργάνου που θα εποπτεύει και θα αξιολογεί το έργο και την προσφορά τους.

Η δόμηση των ελληνικών σχολείων σε πρότυπα ηλικίας όμοια με αυτά της Ελλάδας, όχι μόνον δεν βοηθά στην εκμάθηση και διατήρηση της ελληνικής, αλλά ενεργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας, ιδιαίτερα σε πόλεις χωρίς συμπαγή ελληνικό πληθυσμό, διότι τα περισσότερα παιδιά δεν αρχίζουν τις σπουδές τους από την ηλικία του κανονικού σχολείου. Έτσι, μόλις ο μαθητής εισαχθεί στο Γυμνάσιο εγκαταλείπει και τις σπουδές του στο ελληνικό δημοτικό σχολείο.

Οι εκπαιδευτικοί και η διοικητική ηγεσία των ημερησίων σχολείων της εποχής δεν προγραμματίσει με βάση την επερχόμενη αλλαγή. Η έλλειψη σαφούς προγραμματικής πολιτικής εξανάγκασε τις διευθύνσεις των σχολείων αυτών, όταν άλλαξε η δημογραφική σύνθεση του μαθητικού τους δυναμικού με την έλευση πλέον παιδιών τρίτης γενιάς, να καταφύγουν στην εύκολη και οικονομικά βιώσιμη λύση. Αντί να αναπτύξουν δίγλωσσα προγράμματα, ενισχύοντας τη δυναμική των μαθημάτων για αρχαίους και να συγκρατήσουν το ίδιο αριθμό ωρών διδασκαλίας της Ελληνικής που ίσχυε στην προγενέστερη κατάσταση, ήτοι από οκτώ έως δέκα ώρες την εβδομάδα, μείωσαν τον αριθμό αρχικά σε έξι ώρες και μετά σε τέσσερις, στα περισσότερα σχολεία. Έτσι, ουσιαστικά, μετατοπίσθηκε και το λειτουργικό βάρος των σχολείων αυτών από δίγλωσσα που ήσαν, σε σχολεία υπό έλεγχο της ομογένειας, τα οποία διατηρούν απλώς ελληνόγλωσσα προγράμματα.

Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που ορίσθηκαν μέσα από το ήδη υπάρχον διδακτικό προσωπικό από τη διεύθυνση του σχολείου να διδάξουν την Ελληνική παρουσιάζουν στην πλειοψηφία τους σοβαρά προβλήματα γλωσσικής ανεπάρκειας, αν και είναι αρτίως εκπαιδευμένοι ως δάσκαλοι της Αυστραλιανής. Πολλοί διευθυντές σε συνευξείς τους τόνισαν την ανάγκη να επανεκπαιδευτούν κατάλληλα αυτοί οι generalist δά-

σκαλοι, προκειμένου να αναπτύξουν αριότερες γλωσσικές και ακαδημαϊκές ικανότητες, ώστε να χρησιμοποιηθούν ως δάσκαλοι της Ελληνικής, ιδιαίτερα σε μικρά σχολεία. Η εξάρτηση των μικρών σχολείων σε ειδικευμένο προσωπικό, δηλαδή εκπαιδευτικούς της Ελληνικής (*supernumerary*), έχει αρνητικές επιπτώσεις για το σχολείο, διότι ερμηνεύεται από γονείς και συναδέλφους εκπαιδευτικούς ότι οι εκπαιδευτικοί της Ελληνικής τους στερούν έναν εκπαιδευτικό της γενικής κατεύθυνσης του σχολείου. Επί του παρόντος, οι καλύτεροι και αριότεροι εκπαιδευτικοί βρίσκονται ανάμεσα στους ειδικευμένους Ελληνιστές. Ο αριθμός των ειδικευμένων δασκάλων είναι περισσότερο υψηλός στη Βικτώρια.

Η δημογραφική συρρίκνωση του μαθητικού δυναμικού στα κρατικά σχολεία εν γένει οδηγεί στον περιορισμό των γλωσσών που προσφέρονται προς τους μαθητές τους. Η Ελληνική κατέχει συνήθως την τρίτη κατά σειρά γλώσσα προτεραιότητας μετά τις Ασιατικές-εμπορικές και την Ιταλική, οπότε είναι από τις πλέον εύρωτες. Η εμπέδωση οικονομικών περιορισμών σε ένα σχολείο συνεπάγεται την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων στα προγράμματα γλωσσών και κατά συνέπεια η Ελληνική δεν μπορεί οικονομικά να δικαιολογηθεί ως τρίτη προσφερόμενη γλώσσα. Η πιθανότητα δυναμικής προβολής των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων στον κρατικό φορέα εξασθενεί ακόμη περισσότερο με την έλλειψη μεθοδευμένης πρόνοιας για τον φορέα αυτόν από την ομογένεια και την ιεραρχία της. Για παράδειγμα, στη διάρκεια της τριακονταετούς σχεδόν παρουσίας των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων στον κρατικό φορέα, η απουσία των ελληνικών αρχών, εκκλησιαστικών, κοινοτικών και εθνικών και ιδιαίτερα των ελλαδικών επισήμων που επισκέπτονται την Αυστραλία, ήταν εμφανέστατη.

Τα περισσότερα Τμήματα Ελληνικών Σπουδών της Αυστραλίας προσφέρουν μαθήματα που έχουν σχέση με τη λογοτεχνία και τη γλώσσα. Η διάθρωση των μαθημάτων στηρίζεται σε τρίαωρα σεμινάρια και τετράωρα θεματικά αντικείμενα, εξασφαλίζοντας 120-150 ώρες διδασκαλίας κατά αντικείμενο ετησίως. Η ανάληψη εκ μέρους των φοιτητών επιπλέον μαθημάτων επιλογής στις ελληνικές σπουδές έχει ως αποτέλεσμα να ενδιατρέφουν οι φοιτητές για 720-900 ώρες κατά τη διάρκεια του πτυχίου τους. Ωστόσο, ο χρόνος διδασκαλίας δεν κρίνεται ικανός για να εξασφαλίσει γλωσσική επάρκεια στους φοιτητές εκείνους, οι οποίοι επιδιώκουν επαγγελματικό προσανατολισμό εκπαιδευτικού της ελληνικής γλώσσας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Οι φοιτητές αυτοί είναι αναγκαίο να παρακολουθήσουν τουλάχιστον ένα επιπλέον εξάμηνο σπουδών αποκλειστικά στη γλώσσα, ως μέρος του τετάρτου έτους σπουδών, και στη συνέχεια να παρακολουθήσουν ένα ακόμη εξάμηνο ειδικά γλωσσικά σεμινάρια στην Ελλάδα, προκειμένου να εξασφαλίσουν εναργέστερη επάρκεια των γλωσσικών τους κυκλωμάτων.

Πολλά πανεπιστημιακά προγράμματα είναι πλέον παρωχημένα και δεν ελκύουν μαθητικό πληθυσμό, επειδή ακριβώς δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Η έμφαση στη λογοτεχνία της Γενιάς του Τριάντα, αν και προαγάγει τη λογοτεχνία μας και καλλιεργεί και ικανοποιεί τις πνευματικές ανάγκες αρκετών φοιτητών, δεν έχει άμεσα και πρακτικά οφέλη για τις επαγγελματικές και λειτουργικές ανάγκες του αυστραλιανού περιβάλλοντος. Μαθήματα που έχουν σχέση με την πρακτική, λειτουργική εφαρμογή των γνώσεων, που αποκομίζουν στο επάγγελμά τους και στις οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες της χώρας,

θα δημιουργούσαν υγιέστερες αριθμητικές προοπτικές. Για παράδειγμα, η καθιέρωση μαθημάτων Ελληνικής για τους νομικούς, ιατρούς, κοινωνικούς λειτουργούς, δημοσιογράφους, μεταφραστές και διερμηνείς, εκπαιδευτικούς, δημόσιους λειτουργούς θα προσέδινε αμεσότητα και λειτουργικότητα στο ρόλο του Πανεπιστημίου. Επίσης, η καλλιέργεια σχέσεων με άλλες σχολές, κυρίως οικονομικών, πληροφορικής, φιλοξενίας και τουρισμού, θα μπορούσε να οδηγήσει σε πτυχία σύνθετης ακαδημαϊκής κατάρτισης (Combined Degrees), τα οποία θα ήταν περισσότερο δημοφιλή, γιατί η πρακτική ωφέλεια θα ήταν απεριορίστη, όχι μόνον για επαγγελματική ανέλιξη στην Ωκεανία, αλλά και στην Ευρώπη.

Τα κυριότερα μέτρα, που θα πρέπει να ληφθούν συστηματικά υπόψη, για να επιτύχουμε υψηλή αντοχή της γλώσσας και για να ελπίζουμε στην ελληνική συνέχεια στην Ωκεανία, συνοψίζονται στα εξής;

- Η αξιοποίηση των ομογενών εκπαιδευτικών με κατάλληλη επιμόρφωσή τους, (εξάμηνα σεμινάρια στην Αυστραλία και στην Ελλάδα), ώστε να εμπλουτισθούν οι γλωσσικοί και πολιτιστικοί τους μηχανισμοί,

- ο περιορισμός του ποσοστού των αποσπασμένων εκπαιδευτικών στις μεγαλουπόλεις της Αυστραλίας, όπου θα μπορούσαν να λειτουργήσουν με αρμοδιότητες συμβουλευτικές, και η παράλληλη αύξηση του αριθμού τους στη Νέα Ζηλανδία και στην επαρχία της Αυστραλίας, (ιδιαίτερα στη άπω βόρεια Κουησλάνδη, Τασμανία, Launceston, Νότια Αυστραλία, Δυτική Αυστραλία και Βόρεια Επικράτεια),

- η υιοθέτηση μέτρων ρεαλιστικής αντιμετώπισης της γλώσσας και του πολιτισμού, πέρα και έξω από τους περιορισμούς της ομογένειας,

- η καθιέρωση ελαστικότερων ζητούμενων επάρκειας και επίδοσης των σπουδαστών της Ελληνικής,

- η προσπάθεια υιοθέτησης ελληνόγλωσσων προγραμμάτων, που θα απευθύνονται σε υποψήφιους σπουδαστές της ευρύτερης αυστραλιανής κοινωνίας,

- η κατάλληλη και μεθοδευμένη ενημέρωση των γονέων, ιδιαίτερα δεύτερης και τρίτης γενιάς υπέρ της ελληνομάθειας των παιδιών τους,

- η συστηματική, εναργής ενημέρωση των διευθυντών των αυστραλιανών κρατικών σχολείων, καθώς και των αλλοεθνών γονέων και σπουδαστών για τα οικονομικά, επαγγελματικά, γλωσσικά, πολιτιστικά και πνευματικά οφέλη που προκύπτουν από την εκμάθηση της Ελληνικής σε όποιο επίπεδο και βαθμό κατάρτισης,

- η δραστηριοποίηση των γονέων στο κρατικό σύστημα εκπαίδευσης και η συμμετοχή τους στα λειτουργούντα Σχολικά Συμβούλια, όπου λαμβάνονται αποφάσεις, με την επανασύσταση και επαναλειτουργία Συλλόγων Γονέων, στα κατά τόπους σχολεία και την ύπαρξη και λειτουργία συλλογικού φορέα τους,

- η καλλιέργεια προϋποθέσεων λειτουργικής συνεκτικότητας μεταξύ των φορέων και των επιπέδων διδασκαλίας,

- η αύξηση των ωρών διδασκαλίας των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων από 260-350 λεπτά και της συχνότητας των μαθημάτων, σε δύο τουλάχιστον ημέρες την εβδομάδα,

- η δημιουργία και υιοθέτηση γλωσσικού χάρτη της Ελληνικής στην Αυστραλία για να επιτευχθεί συνοχή και συνέχεια στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση,

- η εισαγωγή νέων ελληνόγλωσσων προγραμμάτων σε νεόδημητα προάστια των μεγάλων αστικών κέντρων, όπου μεταναστεύουν αυστραλογεννημένοι Έλληνες,
- η λειτουργία στη Μελβούρνη, Σύδνεϋ και Αδελαΐδα ενός πραγματικά δίγλωσσου, σε μορφή γλωσσικής ανάδυσης (language immersion classes), ημερησίου σχολείου,
- η καλλιέργεια κινήτρων στα ημερήσια ελληνικά, ώστε να καταστούν το όντι δίγλωσσα, με την καθιέρωση επιχορηγήσεων και πρακτικών ωφελειών από την εφαρμογή αναβαθμισμένων ελληνόγλωσσων προγραμμάτων,
- η καλλιέργεια και (υπο)στήριξη όλων των εκφάνσεων και εκφράσεων του ελληνικού πολιτισμού μέσα από τις οποίες καλλιεργείται και προβάλλεται η ελληνομάθεια και, κυρίως, το ελληνικό θέατρο, τραγούδι, μουσική, χορός, ελληνική παράδοση και ηθογραφία, ελληνική κουζίνα και ψυχαγωγία,
- η εντόπιση, συγκέντρωση, αξιολόγηση και πρόσβαση διδακτικού υλικού, υιοθετώντας πλέον σύγχρονες τεχνολογικές μεθόδους, κυρίως ψηφιακή τεχνολογία, ώστε η ζητούμενη πρόσβαση να είναι εφικτή και σε σχολεία, που λειτουργούν μακριά από τα κέντρα του οργανωμένου ελληνισμού,
- η συγγραφή και προώθηση βιβλίων, στα οποία θα λαμβάνονται σοβαρά υπόψη (α) η συσταλμένη ήδη γλωσσική κατάρτιση στην Ελληνική των σπουδαστών, επειδή διαμορφώνεται μέσα στους γλωσσικούς περιορισμούς, που ασκεί το αγγλοσαξονικό περιβάλλον, (β) η εκμάθηση της Ελληνικής από ένα μαθησιακά ανομοιογενές δυναμικό, (γ) οι γλωσσικές αδυναμίες των ομογενών σπουδαστών σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα και σε όλους τους μηχανισμούς και δεξιότητες που ήδη αναλύθηκαν παραπάνω, (δ) η παράλληλη καλλιέργεια και εκμάθηση της Ελληνικής και του ελληνικού πολιτισμού, ώστε τα βιβλία να χρησιμοποιηθούν και από αλλοεθνείς σπουδαστές και να επιτευχθεί μακρόπνοη διάρκεια της αντοχής τους.

Σημειώσεις

1. Συνέντευξη Υπουργού Παιδείας στο Πρόγραμμα της Κυριακής, Κανάλι 9, 10 Ιουνίου 2001.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Προκειμένου να συγκεντρωθεί το υλικό της μελέτης στα πλαίσια του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών» και να εξασφαλισθεί η συνεργασία των φορέων εκπαίδευσης κατά Πολιτεία, εργάστηκαν επιστημονικοί ερευνητές σε κάθε Πολιτεία και Επικράτεια. Η εύρυθμη συνεργασία και η προθυμία που επιδείχθηκε από όλους, αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες στην επιτυχή διεκπεραίωση του όλου προγράμματος. Μέλη και συνεργάτες της Ερευνητικής Επιτροπής είχαν την ευκαιρία να διαβάσουν τα κείμενα της τελικής εργασίας και να εκφράσουν τις απόψεις τους, συμβάλλοντας με τις παρατηρήσεις τους. Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

Βιάτου Ντίνα, Εκπαιδευτικός Wellington, Νέα Ζηλανδία
Γκογκίδης Παναγιώτης, Α. Λέκτορας, Πανεπιστήμιο La Trobe
Γλαρού Ελένη, Υπουργείο Παιδείας Νοτίου Αυστραλίας
Δουβαρτζίδη Ματούλα, Κολέγιο «Όμηρος»
Ελευθεριάδης Αναστάσιος, Επιστημονικός Συνεργάτης (Στατιστική)
Κοντός Αλέκος, Δρ Πανεπιστημίου Κουησλάνδης στη Βρισβάνη
Κουτσουβέλης Διονύσιος, Υπουργείο Παιδείας Βικτωρίας
Κυπριανού Κύπρος, Υπουργείο Παιδείας Βικτωρίας
Malny Ηρώ, Καθηγήτρια Ελληνικών, Βόρεια Επικράτεια
Νάξου Παναγιώτα, Δρ Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Σύδνεϋ, Ν.Ν.Ο.
Παπασάββας Σάββας, Συντονιστής Ελληνικών, Κοινότητα Δυτικής Αυστραλίας
Πέτρου Σταύρος, Επιστημονικός Συνεργάτης, ΕΚΕΜΕ
Σαμαράς Χρήστος, Εκπαιδευτικός, Τασμάνια
Τσιανίκας Μιχάλης, Δρ Associate Professor, Flinders University, ΝΑ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Albert M. L. & Obler L. K. (1979):** *The Bilingual Brain*, Academic Press, New York.
- Baker Colin (1993):** *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*, Multilingual Matters, London.
- Cohen Andrew D. (1975):** *A Sociolinguistic Approach to Bilingual Education*, Newbury House Publishers.
- Cohen Bernard H. (1979):** *Models and Methods for Bilingual Education*, Teaching Resources, Corporation.
- Cornell W.F. (1970):** Myths and Traditions in Australian Education in: *Australian Journal of Education*, pp, 14-22.
- Cotera Martha & Larry Hufford (eds.) (1980):** *Bridging Two Cultures, Multidisciplinary Readings in Bilingual Bicultural Education*, National Educational Laboratory Publishers.
- Cummins Jim (1984):** *Bilingualism and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy*, Multilingual Matters.
- Darcy N.T. (1953):** A Review of the Literature on the effects of bilingualism on the measurement of Intelligence in: *Journal of Genetic Psychology*, v. 82, 21-57.
- Diebold A. R. (1968):** The Consequences of early Bilingualism in cognitive development and personality formation, in E. Norbeck, D. Price-Williams, & W. M. McCord (eds.), *The Study of Personality*, New York.
- Erickson Joan Good and Donald R. Omark (eds.) (1981):** *Communication Assessment of the Bilingual Bicultural Child*, University Park press.
- Gaarder A. B. (1977):** *Bilingual Schooling and the Survival of Spanish in the United States*, Rowley, MA:Newbury House.
- Genesee F. (1983):** Bilingual Education of Majority-language Children: The Immersion experiments in review in: *Applied Psycholinguistics* 4, 1-46.
- Hernandez-Chavez E. M. Burt & H. Dulay (1978):** Language Dominance and Proficiency Testing: Some General Considerations in: *NABE Journal* 3(1) 41-54.
- Jones Bob Morris & Paul A. Singh Ghuman (eds.) (1995):** *Bilingualism, Education and Identity*, Cardiff.
- La Fontaine H., B. Persky & L.H. Golubchick (1978):** *Bilingual Education*, Wayne N.J.
- Lambert W.E. (1975):** Culture and Language as Factors in Learning and Education in: A. Wolfgang (ed), *Education of Immigrant Students*, Toronto: The Ontario Institute for Studies in Education.
- Lewis E.G. (1981):** *Bilingualism and Bilingual Education*, Oxford.
- McLaughlin B. (1984):** Early Bilingualism: Methodological and Theoretical Issues, in Y. Lebrun and M. Paradis (eds), *Early Bilingualism and Child Development*, Amsterdam.
- Mackey William F. & Theodore Andersson (eds.) (1977):** *Bilingualism in Early Childhood*,

Newbury House Publishers.

Mackey W. F. (1978): The Importation of Bilingual Education Models in: J. Alatis (ed) Georgetown University Roundtable- Intervational Dimensions of Education, Washington, DC, GUP)

Macnamara J. (1966): Bilingualism and Primary Education, Edinburgh University Press.

Matheson A. (1974): The Special Consequences of being as Bilingual ® in: Rado, Marta (ed) (1974) Bilingual Education, La Trobe University, pp.77-101.

Peal E. & Lambert W.E. (1962): The Relation of Bilingualism to Intelligence, Psychological Monographs, V. 76, No 546.

Rado Marta (ed.) (1974): Bilingual Education, La Trobe University.

Rado M., L. Foster & G. Rowley (eds.) (1980): Evaluation of Factors Associated with Success in Bilingual Education, La Trobe University.

Smolics J. J. (1971): «Is the Australian School an Assimilationist Agency? Education News, pp. 13-14.

Spolsky Bernard & Robert L. Cooper (eds.) (1978): Case Studies in Bilingual Education, Newbury House Publishers.

Tamis A. M. (1985a): «Cultural, historical and socio-economic factors affecting the language loyalty of Greek immigrants in Victoria» in: Journal of Intercultural Studies, v. 5, Monash University, pp. 22-58.

Tamis A. M. (1985b): «Towards an Ethnolect: The changing structure of Modern Greek and its future», Antipodes, v. 19, Melbourne, pp. 31-36.

Tamis A. M. (1987): «The changing structure of Modern Greek: the formation of an Ethnolect», Glossologia, v. 5-6, University of Athens, pp. 123-138.

Tamis A. M. (1988): «The State of Modern Greek Language in Australia» in Kapardis A. and Tamis A. (eds.) Greeks in Australia, River Seine Press, Melbourne, pp. 67-94.

Tamis A. M. (1989): «The state of the Cypriot dialect in Australia», Dialektologia, University of Thessaloniki, pp. 27-40.

Tamis A. M. (1991a): «Language change, language maintenance and ethnic identity: The case of Greek in Australia» Journal of Multilingual and Multicultural Development, v. 11, 6, Cleredon, England, pp. 481-500.

Tamis A. M. (1991b): «Modern Greek in Australia» in: S. Romaine's (ed), Language in Australia, Cambridge University Press, Chapter 17, pp. 249-270.

Tamis A. M. (1991c): «Some linguistic and sociolinguistic phenomena: The case of Modern Greek in Australia», Proceedings in Hellenic Diaspora, Vol. II, Toronto, pp. 341-185.

Tamis A. M. (1992a): «Investigations into the current state of the Greek language and its dialects in Australia: Linguistic, psychological and sociological», Plurilinguismes, Sorbonne University, Paris, pp. 56-83.

- Tamis A. M. (1992b):** «The historical and linguistic map of Greek in Australia», *Antipodes*, v. 29-30:65-96, Melbourne.
- Tamis A. M. (1992c):** «Greek in Australia: Linguistic and social investigations on the state and future of the Greek language» in: *Proceedings of the Conference on Greeks in English-speaking Countries*, Melbourne Greek Studies Forum, pp. 235-274.
- Tamis A. M. (1993):** *Unlocking Australia's Language Potential*, Vol. 8, Modern Greek, Principal Author (Contributor author, Stathis Gauntlett wrote only the Executive Summary and Chapter Eight), (190 pages) National Language Institute of Australia and DEET, Canberra.
- Tamis A. M. (1994):** «Discourse markers and their function in the speech of Australian Greek settlers», *Glossologia*, v. 47, University of Athens, pp. 234-278.
- Tamis A. M. (1995):** «Literacy Challenges and Multiculturalism in the Greek communities of Australia» in: D. Myers' (ed), *Reinventing Literacy (Multiculturalism in Australia and the Asia/Pacific*, Central Queensland University Press, pp. 89-103.
- Tamis A. M. (1996):** «Modern Greek in Terra Australis», *Proceedings of the 2nd International Conference*, pp.234-278, Salzburg, Austria.
- Tamis A. M. (1997a):** *The History of Greeks in Australia (1892-1954)*, Volume I, (598 pages) Vaniass Press and The University of Thessaloniki, Thessaloniki.
- Tamis A. M. (1997b):** *An Illustrated History of the Greeks in Australia*, bilingual Edition, Dardalis Archives, (pp. 320), Melbourne.
- Tamis A. M. (1999a):** *The History of Greeks in Canberra and the Surrounding Districts*, GOC of Canberra and the ACT Government (pp. 530), 1999.
- Tamis A. M. (1999b):** *The Profile of the Greek Community in Australia*, Australian Government, ID Projects, Melbourne.
- Tamis A. M. (2000a):** *The History of Greeks in Australia (1958-1975)*, Volume II, Ellikon Press, Melbourne (pp.672).
- Tamis A. M. (2000b):** «Variables influencing language learning in Australia» in: M. Damanakis (ed.) *Proceedings of the First Conference Paideia Omogenon*, pp.97-124, Rethymnon, Crete.
- Tamis A. M. (2001a):** «Linguistic problems associated with the Greek Language in Australia», *Proceedings of the Pre-Conference Meeting of the Kozanities abroad*, Melbourne.
- Tamis, A. M. (2001b):** «Greek and its state in Australia», *Glossologia*, University of Athens.
- Trueba, Henry T. & Carol Barnett-Mizrahi (eds.) (1979):** *Bilingual Multicultural Education and the Professional, From Theory to Practice*, Newbury House Publishers
- Vildomec V. (1963):** *Multilingualism*, Leyden: A. W. Sythoff.
- Williams James D. & Grace Capizzi Snipper (1990):** *Literacy and Bilingualism*, Longman.
- Zirkel P. A. (1978):** *The Legal Vicissitudes of Bilingual Education* in: H. Lafontain et. al. (eds.) *Bilingual Education*, New Jersey.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ: ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΑΜΑΝΑΚΗΣ

- № 1: **Δαμανάκης Μιχάλης (επιμ.):** Παιδεία Ομογενών. Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 1999.
- № 2: **Κωνσταντινίδης Στέφανος (επιμ.):** Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στον Καναδά. Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2001.
- № 3: **Μιχελακάκη Θεοδοσία:** Η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας για τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία (1975-1985). Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2001.
- № 4: **Τάμης Αναστάσιος:** Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία: Η σημερινή κατάσταση της Ελληνικής. Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2001.

ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

- **Δαμανάκης Μιχάλης:** Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση, Gutenberg, Αθήνα 1997.
- **Δαμανάκης Μιχάλης (επιμ.):** Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο Βέλγιο και στη Γαλλία, Gutenberg, Αθήνα 1997.
- **Δαμανάκης Μ., Μιχελακάκη Θ., Λυδάκη Μ. (επιμ.):** Πρακτικά Α' Συνάντησης Εργασίας, Ρέθυμνο 27 Ιουνίου - 2 Ιουλίου 1997, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 1997.
- **Δαμανάκης Μ., Μιχελακάκη Θ. (επιμ.):** Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό. Πρακτικά Πανελλήνιου - Πανομογενειακού Συνεδρίου, Ρέθυμνο 26-28 Ιουνίου 1998, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 1999.
- **Δαμανάκης Μιχάλης (επιμ.):** Σχέδιο Ίδρυσης Σχολείων στη Γερμανία, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 1999.
- **Δαμανάκης Μιχάλης (επιμ.):** Επίπεδα και κριτήρια διαπίστωσης / πιστοποίησης της ελληνομάθειας. Αποτελέσματα και προβληματισμοί ερευνητικών προγραμμάτων, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2001.
- **Δαμανάκης Μ., Βάμβουκας Μ., Κατσιμαλή Γ. (επιμ.):** Προλεγόμενα Αναλυτικού Προγράμματος για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο εξωτερικό, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2001.